

Strasbourg, 13 July 2006

ACFC/SR/II(2006)005
/Swedish version/

**SECOND REPORT SUBMITTED BY SWEDEN
PURSUANT TO ARTICLE 25, PARAGRAPH 2
OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

Received on 13 July 2006

Sveriges rapport till Europarådet om ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter

**Rapport avgiven i enlighet med ramkonventionens
artikel 25, punkt 2, andra rapporten**

REGERINGSKANSLIET
Justitiedepartementet

Förord

Sveriges majoritets- och minoritetsbefolkningar har en lång gemensam historia. Exempelvis så levde samerna i Sverige långt innan landet blev nationalstat och de första romerna och judarna kom till Sverige på 1500- respektive 1600-talet. Dessutom var Finland i union med Sverige under sjuhundra år. Vi har dock inte endast en gemensam historia utan även en gemensam framtid. För att det skall bli en framtid för alla krävs att olikheter i ursprung, identitet och tillhörighet respekteras och värderas.

En av de viktigaste hörnstenarna i den svenska demokratin är principen om alla människors lika värde. För att denna princip skall kunna få genomslagskraft krävs ett aktivt arbete. En viktig del i detta arbete utgör den svenska minoritetspolitiken.

För att språk skall kunna utvecklas och leva vidare krävs att de används. För att kulturer skall kunna berika och bidra till samhällets utveckling behöver de utrymme. Min förhoppning är att Sveriges minoritetspolitik inte bara stöttar de nationella minoriteterna utan att den även ger dem möjlighet att i största möjliga utsträckning utveckla sitt språk och sin kultur. Det är min önskan att alla i Sverige, oavsett etnisk tillhörighet, skall kunna bidra till samhällsutvecklingen. Härigenom kommer vi att gemensamt få en hållbar utveckling av vår gemensamma framtid.

Den 9 februari 2000 ratificerade Sverige ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och den 1 juni samma år trädde konventionen i kraft för Sveriges del. I juni 2001 lämnade Sverige sin första rapport till Europarådet. Sverige avger härmed den andra rapporten om efterlevnaden av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. Som framgår av rapporten så har Sverige förbättrat skyddet avsevärt. Denna rapport följer de anvisningar som Europarådet har angett i sina allmänna riktlinjer, antagna av ministerkommittén den 15 januari 2003 vid det 824:de ministermötet. Rapporten tar upp de åtgärder som vidtagits och de förändringar som skett under de fem år som passerat sedan den första rapporten lämnades. Redogörelsen för genomförda åtgärder sker artikel för artikel. Svaren på de frågor som Europarådet särskilt ställt till Sverige presenteras inom ramen för berörd artikel.

Stockholm den 30 juni 2006

Jens Orback
ansvarigt statsråd för minoritetspolitiken

Innehållsförteckning

Del 1	5
Del 2	7
Grundläggande principer enligt ramkonventionens del I.....	7
ARTIKEL 1.....	8
ARTIKEL 2.....	8
ARTIKEL 3.....	8
Åtaganden enligt ramkonventionens del II.....	10
ARTIKEL 4.....	10
ARTIKEL 5.....	18
ARTIKEL 6.....	21
ARTIKEL 7.....	27
ARTIKEL 8.....	28
ARTIKEL 9.....	29
ARTIKEL 10.....	32
ARTIKEL 11.....	34
ARTIKEL 12.....	36
ARTIKEL 13.....	40
ARTIKEL 14.....	41
ARTIKEL 15.....	43
ARTIKEL 16.....	46
ARTIKEL 17.....	47
ARTIKEL 18.....	48
Bilagor	
Bilaga 1 Författningsbilaga	49
Bilaga 2 Sammanställning över synpunkter från de nationella minoriteternas organisationer	82

Del 1

Uppföljningsåtgärder

Den svenska minoritetspolitiken är sektorsövergripande. För en effektiv och hållbar implementering av minoritetspolitiken finns därför sedan 2000 en interdepartemental arbetsgrupp. I arbetsgruppen ingår tjänstemän från Justitie-, Utrikes-, Social- respektive, Utbildnings- och kulturdepartementet samt Jordbruksdepartementet. Arbetsgruppens uppgift är att samordna regeringens åtgärder inom minoritetspolitiken, verka för att minoritetspolitikens mål får genomslag inom olika sakområden samt medverka till uppföljning och utvärdering av politiken. Under 2005 har arbetsgruppens arbete lett till att kunskapsnivån om nationella minoriteter inom Regeringskansliet har höjts och att minoritetsperspektivet i högre utsträckning än tidigare funnits med inom relevant sektorspolitik.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har till uppgift är att följa tillämpningen av lagarna (SFS 1999:1175 och SFS 1999:1176) om rätt att använda samiska, finska respektive meänkieli i kontakt med myndigheter och domstolar. Länsstyrelsen fördelar också statsbidrag till kommuner och landsting i enlighet med förordningen (2000:86) om statsbidrag till åtgärder för att stödja användningen av samiska, finska och meänkieli. Länsstyrelsen redovisar årligen till regeringen hur statsbidraget till kommunerna och landstinget fördelats samt resultaten och kostnaderna för regionala insatser.

En särskild arbetsgrupp vid länsstyrelsen har utvärderat i vilken utsträckning myndigheter följer minoritetsspråkslagarna och i vilken utsträckning enskilda åberopar dem. Utvärderingen visar bl.a. att användandet av minoritetsspråk i kontakter med myndigheter och domstolar är förknippade med vissa svårigheter och att informationsinsatserna behöver förbättras. Utvärderingen visar också, vad gäller minoritetsspråkslagstiftningen, att det är angeläget att få djupare kunskap om de enskildas förutsättningar att utnyttja de rättigheter och möjligheter som lagstiftningen medför.

I syfte att öka kunskapen om minoritetsspråkslagstiftningen genomförde länsstyrelsens arbetsgrupp, tillsammans med Kommunförbundet Norrbotten, en konferens i Jokkmokk i slutet av 2004. Därefter har samarbetet med Kommunförbundet Norrbotten ytterligare förstärkts bl.a. i syfte att stödja förbundet med att stimulera kommunerna inom förvaltningsområdena att utöka sitt samarbete kring minoritets-språksfrågorna. Länsstyrelsens redovisning till regeringen visar att det pågår ett arbete med att ta fram minoritetspolitiska handlingsplaner inom samtliga kommuner som omfattas av minoritetsspråkslagstiftningen.

Riksdagens konstitutionsutskott (KU) har, genom bl.a. en utvärdering av de statliga insatser som genomförts, gjort en uppföljning av 1999 års riksdagsbeslut

om nationella minoriteter och minoritetsspråk.¹ Uppföljningen visar att det finns ett glapp mellan den statliga och kommunala nivån när det gäller genomförandet av minoritetspolitiken. Av uppföljningen drar KU bl.a. slutsatsen att respektive nationell minoritet bör analyseras enskilt i förhållande till ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen.

Regeringen lämnade i mars 2006 skrivelsen *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009* (skr. 2005/06:95) till riksdagen². Inför upprättandet av handlingsplanen genomfördes en kartläggning av situationen när det gäller de mänskliga rättigheterna i Sverige. Kartläggningen bygger på synpunkter som framförts av internationella organ, utvärderingen av den första handlingsplanen samt en rad s.k. referensgrupper, däribland enskilda organisationer, kommuner och myndigheter i Sverige. Kartläggningen omfattar även situationen för de nationella minoriteterna och i handlingsplanen aviseras ett antal åtgärder rörande dem. Dessa åtgärder redovisas längre fram i denna rapport.

Information om resultaten av den första rapporten

Europarådets rådgivande kommitté om tillämpningen av ramkonventionen redovisade resultatet av sin granskning av Sveriges genomförande av ramkonventionen i en rapport i augusti 2002. Europarådets ministerkommitté antog därefter i december samma år en resolution med vissa slutsatser och rekommendationer.

Rapporten och resolutionen finns tillgängliga i originalspråk på regeringens webbplats om de mänskliga rättigheterna, www.manskligarattigheter.se. Resolutionen är dessutom översatt till svenska och de nationella minoritetsspråken. Dessa översättningar finns tillgängliga via webbplatsen.

Som ett led i Sveriges uppföljning av Europarådets rekommendationer angående efterlevanden av ramkonventionen i Sverige, anordnade regeringen tillsammans med Europarådet ett seminarium i april 2005. Seminariet behandlade frågor om implementering av ramkonventionen på lokal nivå samt lagstiftning till skydd för nationella minoriteter. Företrädare för Europarådet, den svenska regeringen, Regeringskansliet och andra berörda myndigheter, kommuner och nationella minoriteter deltog vid seminariet.

Under 2003 och 2004 anordnade regeringen tre regionala konferenser om de mänskliga rättigheterna och nationella minoriteter. Syftet med konferenserna var att sprida kunskap om bl.a. Sveriges åtaganden enligt ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter. Dessa konferenser riktade sig i första hand till företrädare för kommuner, landsting och vissa statliga myndigheter. Konferenserna visade bl.a. att det finns ett stort behov att problematisera och konkretisera betydelsen av Sveriges åtaganden för de nationella minoriteterna på

¹ Åström, Nationella minoriteter och minoritetsspråk – konstitutionsutskottets uppföljning av 1999 års riksdagsbeslut. Bakgrund, innehåll och resultat.

² Regerings skrivelse 2005/06:95 En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006-2009.

den kommunala nivån. För att underlätta och uppmuntra en sådan process har regeringen givit Göteborgs universitet i uppdrag att framställa en handbok om de mänskliga rättigheterna och nationella minoriteter i kommunal verksamhet. Handboken skall utformas så att den kan användas som ett praktiskt verktyg för kommunala förtroendevalda och tjänstemän och konkretisera hur mänskliga rättigheter och de nationella minoriteternas rättigheter kan främjas i den kommunala verksamheten. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 2006.

Delaktighet

I syfte att informera om minoritetspolitiken och de åtaganden som Sverige har på området, finns information på dels regeringens webbplats, www.regeringen.se, dels på regeringens webbplats för de mänskliga rättigheterna, www.manskligarattigheter.se. På den sistnämnda webbplatsen har vid två tillfällen dessutom informationen särskilt fokuserats på de nationella minoriteterna dels under 2003 kring temat romer, dels under 2004 kring temat nationella minoriteter.

Riksdagens konstitutionsutskott arrangerade i mars 2006 en hearing med anledning av den uppföljning av minoritetspolitiken som utskottet genomförde 2004 och som tidigare har nämnts. Hearingen sändes i nationell TV.

Kontakter med Europarådet

I syfte att bl.a. att hålla Europarådet informerat om implementeringsarbetet när det gäller ramkonventionen, arrangerade den svenska regeringen, såsom beskrivs ovan, ett seminarium i april 2005 tillsammans med Europarådet för att följa upp efterlevnaden av ramkonventionen i Sverige.

Sverige deltar även i det arbete som pågår inom Europarådet rörande nationella minoriteter genom medverkan dels i en expertgrupp om skydd för nationella minoriteter (DH-MIN), dels i en expertgrupp om romska frågor (MG-S-ROM). Genom denna medverkan sker ett utbyte både med Europarådet och med andra medlemsstater i Europarådet angående insatser som syftar till att förverkliga politiken för de nationella minoriteterna.

Del 2

Grundläggande principer, ramkonventionens del I

ARTIKEL 1

Skyddet av nationella minoriteter och av de rättigheter och friheter som tillkommer personer som tillhör dessa minoriteter utgör en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter och faller som sådant inom ramen för internationellt samarbete.

Sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har Sverige inte tillträtt några ytterligare konventioner vad gäller nationella minoriteter eller påbörjat något ytterligare samarbete med internationella organisationer i sådana frågor. För mer information i denna del hänvisar därför Sverige till den första rapporten.

Regeringens ambition är att Sverige så snart det låter sig göras skall ratificera ILO-konvention 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder.

För bilaterala avtal, se under artikel 18.

I syfte att tydliggöra att skyddet för de nationella minoriteterna och de rättigheter och friheter som tillkommer dem utgör en del av skyddet för de mänskliga rättigheterna hanteras fr.o.m. juli 2004 frågor som gäller nationella minoriteter i Sverige vid Justitiedepartementet som ansvarar för de mänskliga rättigheterna i Sverige.

ARTIKEL 2

Bestämmelserna i denna ramkonvention skall tillämpas i god tro, i en anda av förståelse och tolerans samt i enlighet med principerna om gott grannförhållande, vänskapliga relationer och samarbete mellan stater.

ARTIKEL 3

1) Var och en som tillhör en nationell minoritet skall ha rätt att fritt välja att behandlas eller inte behandlas som sådan och ingen nackdel skall följa av detta val eller av utövandet av de rättigheter som är förbundna med detta val.

2) De som tillhör nationella minoriteter får utöva de rättigheter och åtnjuta de friheter som följer av de principer som anges i denna ramkonvention enskilt och i gemenskap med andra.

I Sverige har var och en som tillhör en nationell minoritet rätt att själv välja att behandlas eller inte behandlas som tillhörande en nationell minoritet. Ett sådant val är inte förknippat med några nackdelar eller skyldigheter enligt svensk rätt. Det finns inte heller några bestämmelser i svensk lagstiftning som hindrar

personer som tillhör en nationell minoritet, varken enskilt eller i grupp, från att åtnjuta de friheter som anges i denna ramkonvention.

Definition av nationella minoriteter

Begreppet nationell minoritet är alltså inte definierat i svensk lagstiftning. Som även angivits i Sveriges första rapport angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter är de kriterier som bör vara uppfyllda för att en grupp skall betraktas som nationell minoritet angivna i regeringens proposition *Nationella minoriteter i Sverige (1998/99:143)*.

– Grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke-dominerande ställning i samhället.

Gruppbestämningen kan inte enbart göras efter gruppens numerära antal utan här måste också vägas in gruppens struktur och sammanhållning.

– Religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet. Endast ett av de uppräknade särdragen måste föreligga, men de särdrag som gruppen uppvisar måste i något väsentligt avseende skilja den från majoriteten.

– Självidentifikation. Den enskilde såväl som gruppen skall ha en vilja och strävan att behålla sin identitet.

– Historiska eller långvariga band med Sverige. Regeringen anser inte att det är möjligt att dra en absolut gräns i år mätt. Minoritetsgrupper vars minoritetskultur har funnits i Sverige före 1900-talet kan sägas uppfylla kravet på historiska eller långvariga band.

Nationella minoriteter

Sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter har Sverige inte erkänt någon ytterligare grupp som nationell minoritet. De fem grupper som utgör nationella minoriteter i Sverige är därför fortfarande samer – som också är ett urfolk – sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar.

Sverige är ett land präglad av etnisk och kulturell mångfald. Som den rådgivande kommittén noterat i p. 19 och 20 i sin rapport om Sverige finns det fler grupper än de redan erkända minoriteterna som önskar erhålla minoritets- eller urfolksstatus. Dialog har förts mellan representanter för regeringen och de grupper som önskar erhålla status som nationell minoritet. Dessa grupper har emellertid inte kunnat anses utgöra nationella minoriteter eftersom de inte uppfyller de av regeringen utarbetade kriterierna för nationella minoriteter som angivits ovan. Det har inte heller funnits nödvändigt att fatta särskilt beslut om att för dessa grupper endast tillämpa vissa enskilda artiklar i ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter.

Statistik

Statistik om Sveriges befolkning redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) varje kvartal, halvår och helår. Befolkningsstatistiken redovisas i tre

undergrupper. Den första omfattar folkmängd efter bl.a. kön, ålder, medborgarskap och födelseland. Den andra beskriver befolkningsförändringar, bl.a. förflyttningar, födda och avlidna. Slutligen görs prognoser över den framtida befolkningsutvecklingen. Sverige för dock inte officiell statistik över människors etniska tillhörighet, utöver medborgarskap och födelseland, eftersom det inte existerar metoder för beräkning av etnisk tillhörighet som både är etiskt acceptabla och vetenskapligt säkra. Det är därför inte möjligt för Sverige att lämna statistisk information om de nationella minoriteterna. Enligt personuppgiftslagen (1998:204)³ är det också som huvudregel förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar ras, etniskt ursprung eller religiös övertygelse.

Åtaganden enligt ramkonventionens del II

ARTIKEL 4

- 1. Parterna åtar sig att tillförsäkra personer som tillhör en nationell minoritet rätt till likhet inför lagen och till lika skydd av lagen. I detta hänseende skall all diskriminering på grundval av tillhörighet till en nationell minoritet vara förbjuden.**
- 2. Parterna åtar sig att där så är nödvändigt vidta lämpliga åtgärder för att inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet främja fullständig och effektiv jämlikhet mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen. I detta hänseende skall parterna ta vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna för de personer som tillhör nationella minoriteter.**
- 3. De åtgärder som vidtas i enlighet med punkt 2 skall inte betraktas som en diskriminerande handling.**

Likhet inför lagen

En av hörnstenarna i det svenska rättssystemet är principen om alla människors lika värde. Som framgick av Sveriges första rapport till Europarådet är bl.a. denna princip och principen om allas likhet inför lagen uttryckligen angivna i den svenska grundlagen. Sedan den första rapporten lämnades har det svenska grundlagsskyddet för utsatta grupper kompletterats och förstärkts. Till målsättningsstadgandet i 1 kap. 2 § regeringsformen har fogats en föreskrift om att det allmänna dels skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället, dels skall motverka diskriminering på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

³ Utdrag ur personuppgiftslagen, liksom andra lagar vilka nämns i denna rapport och inte lämnats i den första rapporten, återfinns i en författningsbilaga.

Vidare har Sverige, för främjandet av fullständig och effektiv jämlikhet mellan personer som tillhör majoritetsbefolkningen och personer som tillhör en nationell minoritet, bl.a. genom andra lagstiftningsåtgärder avsevärt förbättrat och utvidgat skyddet mot diskriminering. Den nya lagstiftningen, som behandlas nedan, har bl.a. fått till följd att Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) vid flera tillfällen har väckt talan vid domstol eller träffat förlikning vid fall av diskriminering av exempelvis romer. Förlikningarna har inneburit att de romer som utsatts för diskriminering på grund av sitt ursprung har fått ekonomisk ersättning och upprättelse för den behandling de utsatts för.

Åtgärder för att främja jämlikhet

Lagstiftning

Sedan Sverige lämnade den första rapporten har straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken fått ändrad lydelse fr.o.m. den 1 januari 2003. Ändringarna innebär dels att en särskild straffskala införts för grova fall av hets mot folkgrupp, dels att tillämpningsområdet för bestämmelser om hets mot folkgrupp utvidgats så att också hets med anspelning på sexuell läggning omfattas.

Vidare har tre nya lagar mot diskriminering och en förordning om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt införts. De nya lagarna är lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan, lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering och lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Dessutom har ändringar skett av lagen (1999:130) om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet, som även fått nytt namn, och lagen (1999:131) om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

Lag (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan

Sedan den 1 mars 2002 gäller lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan. Lagen har till ändamål att på högskoleområdet främja lika rättigheter för studenter och sökande samt att motverka diskriminering på grund av bl.a. etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lagen gäller högskoleutbildning som bedrivs vid universitet och högskolor med staten, en kommun eller ett landsting som huvudman samt vid enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda vissa examina (i fortsättningen omnämnda som högskola). Lagen innehåller bestämmelser som förbjuder direkt och indirekt diskriminering, trakasserier och instruktioner att diskriminera. En högskola får inte heller utsätta en student eller sökande för repressalier på grund av att han eller hon har anmält högskolan för diskriminering eller medverkat i en utredning enligt lagen. Enligt lagen skall högskolan inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter. En högskola skall vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon student eller sökande utsätts för trakasserier. Högskolan skall också årligen upprätta en plan som skall innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att främja studenternas lika rättigheter och för att förebygga och förhindra trakasserier. Högskolan har dessutom en skyldighet att utreda omständigheterna kring angivna trakasserier och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan

krävas för att förhindra fortsatta trakasserier. Den rättsliga påföljden som kan bli aktuell vid överträdelser av diskrimineringsförbuden är skadestånd.

Lag (2003:307) om förbud mot diskriminering

Som ett led i genomförandet av två EG-direktiv⁴ trädde lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering i kraft den 1 juli 2003. Lagen har till ändamål att motverka diskriminering som har samband med bl.a. etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. I lagen avses med diskriminering direkt och indirekt diskriminering, trakasserier och instruktioner att diskriminera. Lagens tillämpningsområde är brett. Diskrimineringsförbud för diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning gäller i fråga om

- arbetsmarknadspolitisk verksamhet,
- start eller bedrivande av näringsverksamhet,
- yrkesutövning,
- medlemskap, medverkan och medlemsförmåner i arbetstagarorganisationer, arbetsgivarorganisationer eller yrkesorganisationer,
- varor, tjänster och bostäder,
- socialtjänsten, färdtjänst, riksfärdtjänst och bostadsanpassningsbidrag,
- socialförsäkringen och anslutande bidragssystem,
- arbetslöshetsförsäkringen,
- statligt studiestöd, samt
- hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet.

De rättsliga påföljder som kan bli aktuella vid överträdelser av förbuden mot diskriminering är ogiltighet och skadestånd.

Den som påstås ha diskriminerat någon enligt lagen får inte utsätta en enskild person för repressalier på grund av att han eller hon anmält eller påtalat diskrimineringen eller medverkat i en utredning om denna. Den rättsliga påföljden som kan bli aktuell vid överträdelse av förbudet mot repressalier är skadestånd.

Lag (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Sedan den 1 april 2006 gäller lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagen har till ändamål att främja barns och elevers lika rättigheter samt att motverka diskriminering på grund av bl.a. etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Därutöver har lagen till ändamål att motverka annan kränkande behandling. I lagen finns uttryckliga förbud mot diskriminering (direkt och indirekt, trakasserier och instruktioner att diskriminera) av barn och elever i förskolan, skolan och kommunernas vuxenutbildning. Lagen innebär också att barn och elever får ett skydd mot annan kränkande behandling, såsom mobbing. Lagen förbjuder också repressalier mot barn och elever på grund av att barnet eller eleven anmält eller påtalat att någon i verksamheten handlat i strid med lagen eller på grund av att barnet medverkat i en utredning enligt lagen.

⁴ Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett ras eller etniskt ursprung och rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättandet av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet.

Redan tidigare har det förekommit rättsprocesser med anledning av kränkningar i skolan, men med den nya lagen tydliggörs huvudmännens ansvar för diskriminering och andra former av kränkningar. Vidare skärps kravet på aktiva åtgärder mot mobbning och liknande kränkande behandling samtidigt som all utbildning och annan verksamhet som anges i skollagen – förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, grund- och gymnasieskolan samt kommunernas vuxenutbildning – omfattas av den nya lagen.

Det förebyggande arbetet förstärks genom att förbuden mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i skolan kombineras med regler om att den som ansvarar för verksamheten, såväl kommunala som enskild huvudmän, måste bedriva ett målinriktat arbete och se till att det finns planer för likabehandling (likabehandlingsplan). Likabehandlingsplan-en skall syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter och förebygga och förhindra alla former av trakasserier och annan kränkande behandling. I planen skall därför även planerade åtgärder ingå. Planen skall årligen följas upp och ses över. Det finns också en skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling och i förekommande fall vidta åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling. Den rättsliga påföljd som kan bli aktuell vid överträdelse av lagens bestämmelser är skadestånd.

Lag (1999:130) om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning

Den 1 juli 2003 ändrades lagen som ett led i genomförandet av de två tidigare nämnda EG-direktiven. En ny diskrimineringsgrund – ”religion eller annan trosuppfattning” – har införts i lagen. Av den anledningen har lagens rubrik som tidigare löd lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet ändrats till lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Ändringen speglar det förhållandet att trosbekännelse brutits ut från diskrimineringsgrunden ”etnisk tillhörighet” och nu innefattas i den nya diskrimineringsgrunden ”religion eller annan trosuppfattning”. Med etnisk tillhörighet avses enligt lagen att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg. Diskrimineringsbegreppen har anpassats till EG-rätten och numera framgår det uttryckligen av lagen att trakasserier och instruktioner att diskriminera en person är former av diskriminering. Dessutom har lagens tillämpningsområde utökats. Lagen gäller även när en arbetsgivare beslutar eller vidtar åtgärder som rör yrkespraktik, utbildning eller annan yrkesvägledning. Även den som söker eller fullgör yrkespraktik och den som utan att vara anställd utför arbete på en arbetsplats som inlånad eller inhyrd omfattas av lagens skydd.

Lag (1999:131) om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering

Till följd av ändringarna i lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning och tillkomsten av de nya diskrimineringslagarna har lagen om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering ändrats. Av lagen följer numera att DO även skall utöva tillsyn – med avseende på diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning – över efterlevnaden av lagen om likabehandling av studenter i högskolan, lagen om förbud mot diskriminering och lagen om förbud

mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i enlighet med bestämmelserna i dessa lagar.

Antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt

Regeringen har under 2006 beslutat om en förordning⁵ enligt vilken statliga myndigheter i vissa slag av kontrakt som tilldelas en leverantör av en tjänst eller byggnadsentreprenad i Sverige skall ställa upp villkor som skall ha till ändamål att motverka diskriminering hos leverantören. Myndigheten skall under avtalstiden kontrollera att leverantören uppfyller antidiskrimineringsvillkoren. Villkoren skall vara förenade med sanktion. Syftet med förordningen är att öka medvetenheten om och efterlevnaden av lagarna mot diskriminering. Förordningen träder i kraft den 1 juni 2006.

Myndigheter och organisationer mot diskriminering

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Nämnden mot diskriminering

Sverige har flera ombudsmän mot diskriminering. En av dessa ombudsmän är Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) som har till uppgift att se till att de ovan nämnda diskrimineringslagarna efterlevs med avseende på diskriminering som sker på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.⁶ Som även omnämnts i den första rapporten utses ombudsmannen, som också är myndighetschef, av regeringen. Nämnden mot diskriminering, som också är en statlig myndighet, skall se till att lagen om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning följs. Nämnden skall bl.a. ge ombudsmannen råd i principiellt viktiga frågor om tillämpningen av lagen.

Under de senaste fem åren har DO fått ett alltmer utökat ansvar, bl.a. genom den nya diskrimineringslagstiftning som trätt i kraft. I takt med att myndighetens ansvarsområde har utvidgats har också myndighetens anslag kraftigt ökat under senare år. För att förbättra tillsynen av gällande lagstiftning och i utökad omfattning nå utsatta individer föreslås, i regeringens vårproposition, DO få en ytterligare förstärkning med 13 miljoner kronor fr.o.m. 2007.

Centrum mot rasism

Med stöd av regeringen etablerades Centrum mot rasism under 2004. Centret är en rikstäckande paraplyorganisation för ett antal frivilligorganisationer och har som övergripande mål att förstärka och komplettera samhällets insatser mot bl.a. rasism. Centrets verksamhet utvärderas av Integrationsverket som också har i uppdrag att, enligt de riktlinjer som regeringen beslutat, ge statligt bidrag till Centrum mot rasism.

Antidiskrimineringsbyråer

I enlighet med förordningen (2002:989) om statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering, får stöd lämnas till organisationer och stiftelser för verksamhet som syftar till att förebygga och motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan

⁵ Förordning (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt.

⁶ Lag (1999:131) om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

trosuppfattning, funktionshinder och sexuell läggning. Integrationsverket fattar beslut om stöd enligt förordningen. Integrationsverket har i uppdrag att till regeringen senast den 15 juni 2006 lämna en utvärdering av hur de lokala verksamheterna mot diskriminering bedrivits och vilka resultat som uppnåtts.

Det är viktigt att säkerställa att kvaliteten är god i den rådgivning som antidiskrimineringsbyråerna ger till enskilda personer. Det har i olika sammanhang framförts att det finns behov av ytterligare kompetens om samtliga diskrimineringsgrunder inom byråerna. Ett samarbete pågår mellan antidiskrimineringsbyråerna och DO, Handikappombudsmannen (HO), Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) och Jämställdhetsombudsmannen (JämO). Mot bakgrund av bl.a. behovet av stärkt kompetens kommer samarbetet att utvecklas i fråga om råd, stöd och utbildning från ombudsmännen till antidiskrimineringsbyråerna. I det arbetet kommer även slutsatserna från Integrationsverkets kommande utvärdering att beaktas.

I regeringens vårproposition föreslås det statliga bidraget till antidiskrimineringsbyråerna redan i år öka med 1 miljon kronor och med 4 miljoner kronor under 2007 respektive 2008.

Rättsväsendets myndigheter

Inom rättsväsendet pågår ett omfattande arbete för att säkerställa och motverka att diskriminering förekommer i verksamheten. Detta arbete omfattar bl.a. diskriminering av nationella minoriteter. Exempelvis upprättade för ett par år sedan Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren, Domstolsverket och Kriminalvårdsstyrelsen särskilda kompetensstrategier i diskrimineringsfrågor. Strategierna syftar till ett heltäckande, långsiktigt och kontinuerligt arbete mot diskriminering. En rad utbildningsinsatser har genomförts. Insatser har även gjorts för att säkerställa ett korrekt bemötande av personer som har kontakt med myndigheterna, oavsett etnisk bakgrund.

Som tidigare nämnts finns det sedan 2000 en lagreglerad rättighet att i vissa geografiska områden (förvaltningsområden) använda samiska, finska och miänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. De aktuella lagarna är tillämpliga vid samtliga myndigheter och domstolar inom förvaltningsområdena samt i domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende överklagats från en domstol inom förvaltningsområdet. En statlig utredning har nyligen föreslagit att förvaltningsområdena för samiska och finska skall utvidgas.

Lagförslag mot diskriminering

I januari 2002 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentarisk kommitté, Diskrimineringskommittén, med uppdrag att bl.a. överväga en sammanhållen diskrimineringslagstiftning, dvs. en lagstiftning som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Diskrimineringskommittén slutredovisade sitt uppdrag i februari 2006 genom betänkandet *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning del I och II (SOU 2006:22)*.

Betänkandet innehåller bl.a. förslag om att de nuvarande lagarna mot diskriminering – jämställdhetslagen, 1999 års arbetsrättsliga diskrimineringslagar, lagen om likabehandling av studenter i högskolan, lagen om förbud mot diskriminering och lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever – skall upphävas och ersättas med en ny lag mot diskriminering. Kommittén förslår också att de nuvarande fyra ombudsmännen mot diskriminering – DO, HO, HomO och JämO – slås samman till en myndighet, Ombudsmannen mot diskriminering. Den nya ombudsmannen skall utöva tillsyn över diskriminering enligt den nya lagen. Den nya lagen mot diskriminering föreslås – liksom i dag – gälla även i arbetslivet, delar av utbildningsområdet, arbetsmarknadspolitisk verksamhet, start eller bedrivande av näringsverksamhet, yrkesutövning, medlemskap m.m. i bl.a. arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer, tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder, socialtjänsten, socialförsäkringssystemet, arbetslöshetsförsäkringen, hälso- och sjukvården och statligt studiestöd. Dessutom föreslås lagen gälla även inom följande samhällsområden.

- Utbildningsområdet i sin helhet,
- allmänna sammankomster och offentliga tillställningar,
- värn- och civilplikten, samt
- offentlig anställning eller offentligt uppdrag.

Därutöver föreslås dels att privatpersoner förbjuds diskriminera när de tillhandahåller varor, tjänster eller bostäder till allmänheten, dels att bolag, föreningar och andra juridiska personer inom dessa områden vid behov skall erhålla skydd av lagstiftningen. Så som diskrimineringslagstiftningen ser ut i dag är endast fysiska personer skyddade mot diskriminering.

Regeringen avser att bereda förslagen med inriktningen på att en ny lagstiftning skall kunna träda i kraft senast 2008.

Utredningar och undersökningar om diskriminering

Diskrimineringstest

Regeringen har uppdragit åt Integrationsverket att pröva möjligheterna att med hjälp av en metod kallad diskrimineringstest eller praktikprovning (situation testing), undersöka förekomsten och omfattningen av etnisk och religiös diskriminering på arbetsmarknaden samt, om det finns förutsättningar, utveckla och initiera sådana undersökningar. Dessa genomförs med hjälp av tester som syftar till att kartlägga förekomsten av diskriminering inom olika områden i samhället. Metoden kan användas för att påvisa alla sorters diskriminering, men har främst använts för att belägga förekomsten av etnisk diskriminering. Metoden går ut på att testa om personer i samma ålder, med liknande kvalifikationer och inkomster etc., men med olika etnisk tillhörighet, behandlas lika i en viss jämförbar situation. Metoden har i andra länder använts både för att ta reda på omfattningen av den faktiska diskrimineringen och för att säkra bevis i enskilda ärenden.

Enligt uppdraget till Integrationsverket skall undersökningarna utformas så att en nationell bild kan ges och att jämförelser mellan regioner, branscher och mellan män och kvinnor kan göras. Verket har också bemyndigats att ingå avtal

med Internationella arbetstagarorganisationen (ILO) om att utföra sådana undersökningar på arbetsmarknaden i Sverige. ILO har utvecklat en metod för diskrimineringstest på arbetsmarknaden som använts i flera europeiska länder. Uppdraget skall slutredovisas till regeringen i oktober 2006.

Efter det att Integrationsverket slutredovisat sitt uppdrag avser regeringen att överväga behovet av att använda diskrimineringstest inom fler samhällsområden än arbetsmarknaden.

Strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet

Regeringen gav, i oktober 2003, en särskild utredare i uppdrag att redovisa kunskap om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. I uppdraget ingick även att föreslå åtgärder för att förbättra kunskapen inom området samt att föreslå åtgärder mot sådan diskriminering. Utredningen lämnade sitt betänkande *Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige* (SOU 2005:56) i juni 2005. Betänkandet har remissbehandlats.

Det ingick dock inte i uppdraget att genom egna undersökningar eller forskning ta fram den kunskap som saknas. Mot bl.a. den bakgrunden beslutade regeringen den 22 april 2004 om direktiv till en utredning om makt, integration och strukturell diskriminering. Enligt direktiven har utredaren i uppdrag att identifiera strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet samt, i den mån sådan diskriminering kan påvisas, identifiera och analysera mekanismerna bakom den och dess konsekvenser för makt och inflytande och dess konsekvenser i förhållande till de integrationspolitiska målen. Utredaren skall vidare föreslå åtgärder för att motverka strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet och för att öka möjligheterna till inflytande och makt för dem som riskerar att utsättas för sådan diskriminering. Uppdraget skall slutredovisas i augusti 2006.

Diskriminering av romer

Särskilt uppdrag till DO

Romerna som grupp drabbas särskilt hårt av fördomar och diskriminering. Regeringen gav därför, i november 2001, i uppdrag till DO att under en tvåårsperiod genomföra ett särskilt arbete för att förebygga och motverka diskriminering av romer. Uppdraget har redovisats till regeringen i mars 2004 genom rapporten *Diskriminering av romer i Sverige*. Rapporten innehåller även ett antal åtgärdsförslag, som har beretts inom Regeringskansliet. Ett resultat av DO:s arbete och förslag är att myndigheten fått förnyat uppdrag att arbeta med frågor rörande diskriminering av romer. Myndigheten har också fr.o.m. 2005 fått resursförstärkning för detta och liknande åtgärder.

Information till grupper utsatta för diskriminering

Under 2004 analyserade en grupp forskare samtliga ärenden som kom in till DO under 1998–2003. En av slutsatserna från detta analysprojekt var att DO inte lyckats nå de grupper som är mest utsatta för etnisk diskriminering, såsom romer. Som ovan nämnts förstärkte regeringen myndighetens resurser under

2005. Detta bl.a. i syfte att utveckla myndighetens informationsverksamhet för att nå ut till dem som är särskilt utsatta för etnisk diskriminering. En av de grupper som DO identifierat som särskilt utsatt är romer. Satsningen kommer att vara ett led i ett långsiktigt och strategiskt arbete för att förbättra skyddet mot diskriminering. DO kommer att låta en extern utvärderare bedöma satsningens resultat.

Romska kvinnors situation

Som Europarådet noterat i sin rapport om Sveriges efterlevnad av ramkonvention om skydd för nationella minoriteter möter romska kvinnor, särskilt de som bär den traditionella romska klädseln, fördomar och utsätts för diskriminering. För att stärka de romska kvinnornas situation inleddes ett särskilt arbete inom detta området under 2002. En arbetsgrupp bildades med romska kvinnor och företrädare för Regeringskansliet. Gruppen leds av ansvarig statssekreterare. Sedan februari 2005 har arbetsgruppen genomfört ett antal seminarium på regional nivå med och om romska kvinnor samt med kommunala tjänstemän som arbetar med romska frågor. Syftet har varit att diskutera romska flickors och kvinnors situation när det gäller utbildning och yrkesliv samt för att stimulera och inspirera bildandet av lokala nätverk mellan romska kvinnor. Under 2005 hölls ett seminarium i Stockholm och under våren 2006 har det genomförts seminarier i Malmö, Luleå och Göteborg.

Jämlikhet inom folkhälsoområdet

Politikområdet Folkhälsa omfattar insatser som syftar till att främja hälsa och förebygga sjukdom. I april 2003 antog riksdagen propositionen *Mål för folkhälsan (prop. 2002/03:35)* som lanserade folkhälsopolitiken som ett sektorsövergripande politikområde. Samtidigt antog riksdagen ett övergripande nationellt folkhälsomål: att skapa samhällsliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Fokus för den nya folkhälsopolitiken är att motverka ojämlikhet i hälsa. Oavsett kön och klass, etnisk och kulturell bakgrund, ålder, sexuell läggning eller funktionshinder skall människor ges förutsättningar till en god hälsa.

Som framgår av regeringens skrivelse *Folkhälsopolitik för jämlikhet i hälsa och hållbar tillväxt (skr. 2005/06:205)* som nyligen lämnades till riksdagen skall de fem nationella minoriteter för vilka Sverige har ett särskilt åtagande beaktas i det folkhälsopolitiska arbetet.

ARTIKEL 5

- 1. Parterna åtar sig att främja de förutsättningar som är nödvändiga för att personer som tillhör nationella minoriteter skall kunna bibehålla och utveckla sin kultur och bevara de väsentliga beståndsdelarna av sin identitet, nämligen religion, språk, traditioner och kulturarv.**

- 2. Utan att inverka på de åtgärder som vidtas i enlighet med sin allmänna integrationspolitik skall parterna avhålla sig från åtgärder eller metoder som syftar till assimilering av personer som tillhör nationella minoriteter mot dessa personers vilja och skall skydda dem mot alla åtgärder som syftar till sådan assimilering.**

Statsbidrag

Sedan ett par år tillbaka finns det möjlighet för organisationer som företräder någon nationell minoritetsgrupp att erhålla statligt bidrag. Syftet med bidraget är att främja kultur- och identitetsstärkande insatser samt insatser för att stödja minoritetspolitiken och gruppernas inflytande i samhällslivet. Detta bidrag är fr.o.m. 2006 reglerat genom förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. Anslaget omfattar 4 miljoner kronor per år.

Kultur

Statens kulturråd har sedan 2002 ett särskilt ansvar och särskilda anslagsmedel för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Därigenom har de statliga stöden till kulturcentrum, bibliotek- och teaterverksamhet m.m. kunnat förstärkas betydligt.

Från kulturbudgeten utgår sedan 1993 även stöd till Sametinget för bidrag till ideella samiska organisationer på lokal- och riksnivå, för utbildning och forskning samt för projekt som berör samisk kultur. Bidragen fördelas av Sametingets kulturråd enligt fastställda kriterier och metoder för tingets bidragsgivning. Det arbetet med inrättandet av en samisk teaterinstitution som omnämns i Sveriges första rapport angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter har givit resultat och numera finns en samisk teater i Sverige. Sedan 2001 har den samiska teatern i Sverige, Sámi Teáther, fått statligt stöd. Sámi Teáther finns i Kiruna och Tärnaby. Teaterns huvudsäte är i Kiruna. Den samiska teaterns mål är att verka för förnyelse och utveckling samtidigt som den skall vårda och främja det samiska språket. Den har under spelåret 2004/2005 bl.a. i samarbete med den norska samiska teatern, uppfört på samiska två verk av Shakespeare, Hamlet och Macbeth, på Ice Globe Theatre i Jukkasjärvi.

Statens kulturråd har även lämnat stöd till bl.a. Tornedalsteatern, Finska kulturföreningen för Uusi Teatteri, Romskt kulturcentrum (RKC) i Stockholm, Romska biblioteket i Malmö, och judiska församlingen. Detta är några exempel på verksamheter som får statligt kulturstöd. Kulturrådet samråder i frågor som rör såväl fördelningen av detta stöd som de nationella minoriteternas kultur och språk med representanter för de nationella minoriteterna genom bl.a. Sveriges nationella kommitté för den Europeiska Byrån för mindre använda språk, The Swedish Bureau for Lesser Used Languages (SWEBLUL). Samrådet sker bl.a. genom att SWEBLUL skickar kopior av de bidragsansökningar som inkommit till kulturrådet till organisationer som representerar de nationella minoriteterna

som får möjlighet att föreslå vilka de anser skall erhålla statligt stöd. Deras synpunkter vägs sedan in i kulturrådets slutliga bedömning.

Regeringen har givit kulturrådet i uppdrag att se över ansvarsfrågor inom museumområdet. I detta uppdrag ingår också att se över verksamheten vid Åjtte svenskt fjäll- och samemuseum. Uppdraget har redovisats till regeringen den 30 april 2006 och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har utlyst 2006 till ett mångkulturår. Syftet är att fördjupa kunskapen om betydelsen av etnisk och kulturell mångfald inom kulturlivet. Målsättningen är att den etniska och kulturella mångfalden inom det offentligt finansierade kulturutbudet skall öka fr.o.m. mångkulturåret 2006. Detta innebär bl.a. att kulturutbudet skall vara mångfacetterat och att andelen konstnärliga upphovsmän, utövare och kulturadministratörer med utomsvensk eller minoritetsbakgrund skall öka permanent och utgöra en större andel av de yrkesmässigt verksamma inom hela det offentligt finansierade kulturlivet.

Traditioner och näringar

Sverige delar Europarådets uppfattning om att frågan om markrättigheter och nyttjandet av den samma inom områden som traditionellt bebos av urfolket samerna är viktig. För att söka lösning på denna fråga har därför regeringen tillsatt flera utredningar.

I januari 2002 tillsatte regeringen Gränsdragningskommissionen med uppgift att utreda omfattningen av den mark där renskötselrätt föreligger. I uppgiften ingick att fastställa i vilken utsträckning som samerna traditionellt innehar mark respektive nyttjar mark tillsammans med andra såsom anges i artikel 14 i ILO-konventionen. I betänkandet *Samernas Sedvanemarkar (SOU 2006:14)* redovisade kommissionen sitt arbete under våren 2006. Betänkandet kommer att remissbehandlas under 2006, därefter väntar beredning inom Regeringskansliet.

Utöver Gränsdragningskommissionens uppdrag beslutade regeringen i april 2003 att en särskild utredare skulle tillkallas för att bl.a., så långt det är möjligt, klarlägga grunderna för och omfattningen av samebymedlemmars samt markägares rätt till jakt och fiske inom såväl lappmarkerna som på renbetesfjällen. Utredaren har tidigare lämnat två delbetänkanden och slutredovisade sitt uppdrag i januari 2006 genom betänkandet, *Jakt och fiske i samverkan (SOU 2005:116)*. Betänkandena innehåller bl.a. förslag om att jakten och fisket inom lappmarkerna och på renbetesfjällen skall förvaltas av samverkansföreningar. Även dessa betänkanden kommer att remissbehandlas under 2006.

Under de senaste två programperioderna för EU:s strukturfondsprogram har stöd för särskilda samiska insatser givits. Under den nuvarande programperioden, 2000–2006, har samerna i Sverige egna delprogram inom två av Interreg-programmen (gemensamt gränsöverskridande program med Norge och Finland) samt insatsområden i Mål 1-programmen. Det övergripande målet med dessa insatser är och har varit att stärka det samiska näringslivet och därigenom bidra

till en positiv utveckling av samisk kultur och samiskt näringsliv. Med ett stärkt samiskt näringsliv menas att traditionellt näringsutövande bevaras samtidigt som nya livskraftiga verksamheter och näringar med utgångspunkt i samiskt näringsliv och kultur utvecklas samt stöds. Sammanlagt har den nuvarande programperioden genererat projektmedel för drygt 143 miljoner kronor, inklusive offentlig och privat medfinansiering, till det samiska samhället.

Regeringen har också, i september 2005, givit Jordbruksverket i uppdrag att ombesörja att en överenskommelse om vinterbete i Härjedalen kommer till stånd mellan samebyar och markägare. Detta i syfte att finna en långsiktig hållbar lösning på samebyarnas behov av vinterbetesmark. I beslut den 4 maj 2006 gav regeringen Jordbruksverket i uppdrag att fortsätta förhandlingarna året ut.

Integrationspolitik

Våren 2002 redovisade regeringen i skrivelsen *Integrationspolitik för 2000-talet* (skr. 2002/02:129) integrationspolitikens utveckling. I september 2005 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att göra en översyn av integrationspolitikens mål, inriktning, organisation och effektivitet. Uppdraget skall redovisas i juni 2007.

ARTIKEL 6

- 1. Parterna skall uppmuntra en anda av tolerans och mellankulturell dialog och vidta effektiva åtgärder för att främja ömsesidig respekt och förståelse samt samarbete mellan alla personer som bor inom deras territorium, oavsett dessa personers etniska, kulturella, språkliga eller religiösa identitet, särskilt på utbildnings- och kulturområdet samt inom massmedia.**
- 2. Parterna åtar sig att vidta lämpliga åtgärder för att skydda personer som kan utsättas för hot om eller utförande av diskriminerande handlingar, fientlighet eller våld till följd av deras etniska, kulturella, språkliga eller religiösa identitet.**

En viktig del i arbetet med att motverka diskriminering och fördomar är det kunskapshöjande arbetet. Regeringen har därför vidtagit flera åtgärder för att främja respekt och förståelse samt för att öka kunskapen om de nationella minoriteterna.

Informations- och kunskapsarbete om samerna

I december 2000 inledde regeringen en nationell informationssatsning om samerna som Sveriges urfolk och samisk kultur. Målet var att öka kunskapen om samerna som Sveriges urfolk och om samernas kultur i landet. Målet med satsningen var också att förebygga och motverka diskriminering. Regeringen har under 2001–2004 anslagit sammanlagt 20 miljoner kronor för

informationssatsningen. Inom ramen för informationssatsningen har regeringen beviljat projektmedel till ett trettiotal lokala och regionala projekt. Utbildnings- och skolfrågor har prioriterats högt.

I början av 2004 lät regeringen, inom ramen för satsningen, genomföra en undersökning om svenska folkets kunskaper och attityder till samer. Undersökningen visar att majoriteten av de tillfrågade har en positiv bild av samerna. Bland de 1001 tillfrågade personerna finns det även en allmän kunskap om det samiska folket. Kunskaperna är dock på ganska låg nivå vilket pekar på att en fortsatt satsning på information om samiska förhållanden, kultur och historia är motiverad. Något som ytterligare föranleder ett fortsatt arbete på området är att en stor del av de tillfrågade är öppet intresserade och vill veta mer om det samiska folket, dess kultur, historia och samhälle.

Som ett ytterligare led i nämnda informationssatsning fick Sametinget 2002 i uppdrag av regeringen att utveckla ett samiskt informationscentrum. År 2005 invigdes informationscentret och dess webbportal, www.samer.se. Informationsintresset är alltså som tidigare nämnts stort från alla grupper i samhället och många frågor kommer från barn och unga. Informationscentret och dess webbportal bedöms ha en viktig funktion i arbetet med att skapa förståelse för samerna och bidrar samtidigt till att tillgången på relevant och trovärdig information om det samiska säkras och ökar.

Forum för levande historia

Mot bakgrund av informationsprojektet ”Forum för levande historia” som tillkom på regeringens initiativ år 1997, inrättades 2003 en ny myndighet i Stockholm för frågor som rör demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndighetens namn är Forum för levande historia. Verksamheten syftar till att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. Centralt i myndighetens uppdrag är att motverka antisemitism och anti-ziganism. Under 2004 genomförde myndigheten tillsammans med Brottsförebyggande rådet (Brå) en kartläggning av ungdomars inställning till bl.a. antisemitism. I kartläggningen deltog 10 600 ungdomar. Denna studie har följts upp genom olika fördjupningsstudier. Den 14 mars 2006 presenterade myndigheten en om antisemitism, *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*. Syftet med den fördjupningsstudien var att kartlägga och öka kunskapen dels om fördomar mot judar, dels om antisemitismens utseende och utbredning bland svenskar. Genom att besvara postenkäter deltog närmare 3 000 personer i åldrarna 16–75 år i studien. Av rapporten framgår att 36 procent av de som deltog i undersökningen har en ambivalent inställning till judar och 5 procent en stark och konsekvent antisemitisk inställning. De resterande 59 procenten tog i huvudsak avstånd från fördomar om judar. Enligt rapporten visar resultaten också att många svenskar tror att judar har makt över medier, politik och ekonomi. Av samtliga tillfrågade ansåg 26 procent att ”judar har ett stort inflytande över världsekonomin” och 15 procent instämde i påståendet att ”judarna har för stor makt i världen i dag”.

Forum för levande historia har initierat en särskild romasatsning som går ut på att sprida kunskap om romer, deras historia och situation i Sverige. En del i detta arbete har varit att ta fram antologin *Ett fördrivet folk om förtryck och diskriminering av romer/zigenare/resande*. Detta är en del i regeringens politik att synliggöra och förmedla kunskap om de nationella minoriteterna för att bl.a. motverka fördomar och negativa attityder.

Den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna

Vid FN:s världskonferens om mänskliga rättigheter i Wien 1993 uppmanades alla stater att överväga att upprätta nationella handlingsplaner i syfte att förbättra främjandet och skyddet av de mänskliga rättigheterna. Regeringen lade fram sin första nationella handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2002 i form av en skrivelse (skr. 2001/02:83). Denna handlingsplan, som gällde perioden 2002–2004, har följts upp och utvärderats. Eftersom erfarenheterna från arbetet med handlingsplanen var övervägande positiva har nu en ny handlingsplan utarbetats. Den nya handlingsplanen, *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009* (skr. 2005/06:95), beslutades av regeringen och överlämnades till riksdagen i mars 2006. Riksdagen har behandlat skrivelsen och lagt den till handlingarna.

Regeringens långsiktiga mål, såsom det uttrycks i skrivelsen, är att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Med detta menas att de mänskliga rättigheterna, såsom de uttrycks genom Sveriges internationella åtaganden, inte får kränkas. Den svenska rättsordningen skall stå i överensstämmelse med de internationella konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har anslutit sig till. Konventionerna skall följas på såväl statlig som kommunal nivå. För att uppnå målet full respekt för de mänskliga rättigheterna är det viktigt att regelbundet se över vilka problem som kan finnas när det gäller skyddet för olika rättigheter i Sverige. Det är också centralt att höja kunskapen och medvetenheten om de mänskliga rättigheterna. Vidare är det angeläget att arbetet med att skydda och främja de mänskliga rättigheterna bedrivs samordnat. Genom den nationella handlingsplanen tar regeringen ett samlat grepp om frågor om mänskliga rättigheter i Sverige, såväl om specifika rättighetsfrågor som om kunskaps-, informations- och organisationsfrågor.

Skrivelsen har två delar. Del I innehåller en handlingsplan för de mänskliga rättigheterna avseende perioden 2006–2009, och del II innehåller en kartläggning av situationen för de mänskliga rättigheterna i Sverige 2005. Kartläggningen avser att belysa vilka brister som kan finnas när det gäller skyddet och främjandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. Mot bakgrund av kartläggningen aviseras åtgärder i handlingsplanen i syfte att stärka en rad rättigheter. Fokus i handlingsplanen ligger på skydd mot diskriminering. Andra frågor som tas upp är bl.a. rätten till arbete, bostad, hälsa och utbildning, politiska rättigheter, rättsstatliga frågor samt asyl- och migrationsfrågor.

De nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter behandlas i särskilda avsnitt både i handlingsplanen och i kartläggningen. Flera åtgärder aviseras på detta område, bl.a. åtgärder för att förbättra romernas situation,

förstärkt samråd med de nationella minoriteterna och framtagande av en strategi för genomförandet av minoritetspolitiken i samhället.

Vidare innehåller handlingsplanen åtgärder som syftar till att öka kunskapen och informationen om mänskliga rättigheter, såväl inom utbildningsväsendet som inom den offentliga sektorn och bland allmänheten. Slutligen behandlas frågor om organisationen av arbetet för de mänskliga rättigheterna, om metoder och om uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Häri ingår bl.a. frågor om myndighetsstyrning gällande mänskliga rättigheter och om det ansvar som vilar på kommuner och landsting i dessa frågor.

Urvalet av vilka frågor om mänskliga rättigheter som skulle behandlas i kartläggningen och handlingsplanen gjordes på grundval av en mängd material. Häri ingick för det första synpunkter och kritik från internationella organ med uppgift att granska staternas efterlevnad av konventioner om mänskliga rättigheter. För det andra ingick de synpunkter som lämnats genom utvärderingen av den första handlingsplanen. För det tredje samlades synpunkter och förslag in om vad som borde ingå i kartläggningen och handlingsplanen från ett stort antal aktörer i samhället, bl.a. riksdagspartierna, myndigheter, kommuner och landsting, universitet och högskolor samt enskilda organisationer, däribland organisationer som representerar de nationella minoriteterna. Insamlingen skedde bl.a. genom referensgruppsmöten och skriftliga yttranden. En sammanställning av de synpunkter som de nationella minoriteternas organisationer lämnat finns bifogad till rapporten (se bilaga 2).

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige

Samtidigt som regeringen beslutade den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna 2006–2009 beslutade regeringen att inrätta Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige. Delegationens uppdrag är att med utgångspunkt i handlingsplanen stödja det långsiktiga arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Inom ramen för sitt uppdrag skall delegationen

- stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i verksamheten,
- utarbeta och genomföra strategier för ökad information och kunskap om mänskliga rättigheter hos olika målgrupper i samhället,
- stimulera det offentliga samtalet om de mänskliga rättigheterna, samt
- lämna förslag på hur stödet till arbetet för full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige kan erbjudas efter det att delegationen avslutat sitt uppdrag.

Delegationen består av en ordförande och ett antal ledamöter med olika typer av kompetens inom området mänskliga rättigheter samt sakkunniga och experter. Delegationen kommer att ha en referensgrupp bestående av representanter för föreningslivet knuten till sig. Vidare har delegationen ett sekretariat med tre heltidsanställda sekreterare. Delegationens uppdrag skall slutredovisas till regeringen senast den 31 mars 2010.

Regeringens webbplats om – mänskliga rättigheter

Som ett led i genomförandet av den första handlingsplanen för mänskliga rättigheter inrättade regeringen en webbplats om mänskliga rättigheter, www.manskligarattigheter.se. Där finns information om de mänskliga rättigheterna och om regeringens arbete för att skydda och främja rättigheterna både internationellt och nationellt. På webbplatsen finns också de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter, liksom andra viktiga dokument på området, t.ex. Sveriges rapporter till internationella och regionala organ som granskar staternas efterlevnad av konventionerna samt sammanfattande slutsatser från dessa organ. Häribland finns även de konventioner och dokument som rör de nationella minoriteternas rättigheter samt Sveriges rapporter till Europarådet.

Alla Olika Alla Lika – en ungdomskampanj för mänskliga rättigheter och icke – diskriminering

Det är av största vikt att unga människor i ett tidigt skede i livet får kunskap om de mänskliga rättigheterna, däribland barnets rättigheter och frågor om icke-diskriminering. Vid Europarådets tredje toppmöte i maj 2005 beslutades att under 2006 och 2007 genomföra kampanjen *Alla Olika Alla Lika*. Kampanjen syftar till att genom förbättrade kunskaper om de mänskliga rättigheterna stärka och uppmuntra ungdomars deltagande i ett samhällsbyggande som präglas av ömsesidig respekt och förståelse. Kampanjen genomförs både på europeisk och nationell nivå. I Sverige har Delegationen för mänskliga rättigheter fått i uppgift att svara för samordningen av de nationella aktiviteterna inom ramen för kampanjen.

Skydd mot diskriminerande handlingar, fientlighet och våld

Att motverka diskriminering, rasism och främlingsfientlighet är en av samhällets viktigaste frågor. Alla individer har lika värde och skall behandlas med samma hänsyn och respekt. Brott som har samband med rasism eller främlingsfientlighet kallas hatbrott. Kännetecknande för hatbrott är att de strider mot principen om alla människors lika värde. Sedan 2002 framgår uttryckligen i lagtext att domstolar vid bestämning av straff som försvårande omständighet skall beakta om ett motiv för ett brott varit att kränka personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Vidare är rättsväsendets myndigheter ålagda att prioritera hatbrott.

Brottsstatistik

Sedan 1997 har Säkerhetspolisen (Säpo) samlat statistik över polisanmälda brott med bl.a. främlingsfientliga (däri inräknat brott med rasistiska motiv), antisemitiska, homofobiska inslag samt brott med koppling till vit makt-ideologi som bygger på att mänskligheten är indelad i olika raser, och att dessa har olika

värden och att den ”vita rasen” är den mest dugliga och därmed besitter det högsta värdet. Statistiken presenteras årligen i en offentlig rapport.

Av Säpos senaste rapport, *Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet, 2004*, framgår att det under 2004 anmäldes totalt 2 263 brott med främlingsfientliga inslag, vilket innebar en ökning med 27 procent jämfört med året innan. Olaga hot/ofredande var de vanligaste brotten i anmälningar med främlingsfientligt motiv. Av det totala antalet anmälningar med främlingsfientligt motiv var knappt 12 procent kopplade till vit makt-ideologiska motiv.

I förhållande till folkmängd uppvisade länen Örebro, Västmanland och Stockholm störst andel anmälningar med främlingsfientliga motiv. Av publikationen framgår vidare att 203 polisanmälningar av brottet olaga diskriminering togs upp under 2004.

Av anmälningarna med olaga diskriminering som huvudbrott handlade den största andelen om händelser där personer blivit nekade tillträde till restauranger eller nöjeslokaler, uppfattat sig blivit behandlade på ett diskriminerande sätt i kontakter med myndigheter eller ansett sig ha blivit felaktigt behandlade i arbetslivet.

Under 2004 gjordes 290 anmälningar med hets mot folkgrupp som huvudbrott. Av dessa hade 36 procent en koppling till vit makt-ideologin.

Under 2004 gjordes 151 polisanmälningar där bakgrunden kunde antas vara antisemitism, vilket innebar en ökning med 44 procent jämfört med 2003. Av dessa kunde 27 procent kopplas till vit makt-ideologiskt motiv. De mest förekommande huvudbrotten var hets mot folkgrupp följt av olaga hot/ofredande. Flest anmälningar gjordes i storstadslänen vilket bedöms kunna bero på koncentrationen av exempelvis synagogor och andra platser med koppling till judendomen, i dessa områden.

Säpos statistik över hatbrott har i första hand använts som en indikator på omfattningen och utvecklingen av denna brottslighet och endast i mindre omfattning till operativa insatser. Då regeringen anser att det finns behov av att följa upp hatbrotten genom rättskedjan har regeringen uppdragit åt Brottsförebyggande rådet (Brå) att ta över ansvaret för hatbrottsstatistiken från Säpo. Bakgrunden till detta är Brå dels har möjlighet att göra mer utförliga kvalitetskontroller av information i och med att myndigheten har ansvar för kriminalstatistiken, dels har möjlighet att komplettera kriminalstatistiken med omfattande brottsofferundersökningar med fokus på hatbrott. Denna nyordning följer en internationell trend att hatbrotten vanligtvis redovisas av den myndighet som har ansvar för kriminalstatistiken.

Kartläggning av hatbrott

Regeringen gav i maj 2001 Brå i uppdrag att följa upp rättsväsendets insatser mot rasistisk, främlingsfientlig och homofobisk brottslighet och olaga diskriminering samt att analysera hur detta arbete påverkar utvecklingen av den aktuella brottsligheten. I juni 2002 redovisade Brå uppdraget genom rapporten *Hatbrott. En uppföljning av rättsväsendets insatser*. I rapporten konstaterades

bl.a. att rättsväsendet måste bli bättre på att uppmärksamma hatbrotten, att kunskapen om hatbrottsligheten behöver bli bättre, att straffskärpningsgrunden bör tillämpas i större utsträckning samt att samverka med minoritetsorganisationer bör öka. Samtidigt påpekades att ”de flesta initiativ mot hatbrott [som vidtagits inom rättsväsendet] är så nya att konsekvenserna ännu inte går att utläsa. Effekterna av dessa satsningar kan därför utvärderas först på längre sikt”.

Regeringen har nyligen beslutat att göra en uppföljning av de brister som Brå pekade på i rapporten från 2002. En arbetsgrupp inom Justitiedepartementet har tillsatts för att göra en samlad analys av om de brister som uppmärksammades i rapporten har åtgärdats. Utvärderingen skall även kunna ligga till grund för att ta ställning till om det finns behov av ytterligare åtgärder för att förebygga och motverka hatbrott. Utvärderingen skall vara klar i september 2006.

Polisen och Åklagarmyndigheten

Polisen och Åklagarmyndigheten är av regeringen ålagda att genom verksamhetsutveckling inom sina ansvarsområden säkerställa att det brottsförebyggande och brottsutredande arbetet avseende hatbrott effektiviseras.

Polisens insatser mot hatbrott har under de senaste åren vidareutvecklats. Detta har skett genom ett aktivt underrättelsearbete, en systematisk kartläggning och analys av rasistiska grupperingar, samt genom hotbildbedömningar. De flesta polismyndigheter har upprättat strategidokument och handlingsplaner som avser hatbrott. Flera polismyndigheter har även genomfört informations- och utbildningsinsatser för personalen.

Åklagarnas kompetens att handlägga hatbrottsutredningar har under flera år successivt höjts. Utgångspunkten för arbetet är de riktlinjer för hatbrottsbekämpning som riksåklagaren fastställt. Åklagarmyndigheten har satsat både på kompetenshöjande åtgärder, exempelvis i form av vidareutbildning, och ett förstärkt samarbete med Polisen. Det har även genomförts särskilda granskningar gällande hatbrott på flera håll inom Åklagarmyndigheten. Åtgärdernas syfte har varit bl.a. att höja förundersökningarnas kvalitet och öka lagföringen. I detta syfte genomförde Åklagarmyndigheten under 2005 en omfattande genomgång av samtliga inkomna ärenden vid åklagarkamrarna under 2004 rörande brotten olaga diskriminering och hets mot folkgrupp.

ARTIKEL 7

Parterna skall säkerställa respekt för rätten för den som tillhör en nationell minoritet till frihet att delta i fredliga sammankomster, till föreningsfrihet, yttrandefrihet, tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet

Sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har det

inte skett några förändringar i reglerna om grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. regeringsformen. Sverige hänvisar därför i denna del till den första rapporten.

ARTIKEL 8

Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att utöva sin religion eller tro och att upprätta religiösa institutioner, organisationer och sammanslutningar.

Sedan Sverige lämnade den första rapporten om efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har det inte skett några förändringar i de bestämmelser i grundlagen som reglerar religionsfrihet eller i de lagar som behandlar frågor om stöd till trossamfund eller andra ersättningar relaterade till detta område. Sverige hänvisar därför i dessa delar till den första rapporten.

Omskärelse

Med anledning av att den rådgivande kommittén särskilt framfört synpunkter som rör lagen (2001:499) om omskärelse av pojkar, vill regeringen anföra följande.

Enligt lagen om omskärelse av pojkar skall omskärelse som sker av pojkar som är äldre än två månader utföras av legitimerad läkare. På pojkar som inte uppnått två månaders ålder får även den som erhållit särskilt tillstånd från Socialstyrelsen utföra omskärelse. Tillstånd att utföra omskärelse kan ges till den som är knuten till ett trossamfund där omskärelse ingår som en del i en religiös tradition, har nödvändig kompetens samt anses vara lämplig att utföra omskärelse. Socialstyrelsen är den myndighet som utövar tillsyn inom detta område.

På uppdrag av regeringen har Socialstyrelsen följt upp effekterna av lagen. Slutsatserna redovisades i oktober 2005 i rapporten *Omskärelse av pojkar, effekterna av lagen (2001:499)*. Enligt rapporten har under perioden 2001 –juni 2005 tillstånd lämnats till fem personer, varav fyra tillhör den judiska församlingen. Endast två från den judiska församlingen är verksamma. Lagen har gett Socialstyrelsen möjlighet att bedriva tillsyn av dem som ansökt om tillstånd, vilket har förbättrat såväl hygienrutiner som dokumentation av smärtlindring. Det framgår också att det förekommer brister i den omskärelseverksamhet som utförs av anonyma personer utanför hälso- och sjukvården. Dessa har Socialstyrelsen ingen möjlighet att kontrollera. Socialstyrelsens uppföljning ger ingen grund för antagandet att de verksamheter som lagen är tänkt att omfatta, dvs. omskärelseverksamhet hos personer med tillstånd samt inom hälso- och sjukvården, inte följer de krav som ställs. Bristerna verkar finnas i omskärelseverksamhet utanför tillsynsmyndighetens kontroll.

Det är enligt regeringens mening mycket oroväckande att det finns pojkar som far illa i omskärseverksamhet som utförs av anonyma personer utanför hälso- och sjukvården. Socialstyrelsens uppföljning ger emellertid inte tillräckligt underlag för att kunna svara på varför vissa pojkar, företrädesvis äldre pojkar (i förskoleåldern) inom andra trossamfund än judendomen, omskärs av personer utanför hälso- och sjukvården. Det är enligt regeringen angeläget att få veta mer om bl.a. skälen till varför vissa föräldrar väljer att anlita personer utanför hälso- och sjukvården. Regeringen avser därför att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda frågan och då även utröna trossamfundens syn.

Religiös slakt

Regeringen har tidigare givit Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att undersöka möjligheterna till religiös slakt i Sverige. I uppdraget har ingått att undersöka utformning och genomförande av religiös slakt i Nya Zeeland där djuren bedövas med en elektrisk bedövning innan de halalslaktas.

Djurskyddsmyndigheten har lämnat sin rapport till regeringen och den har remissbehandlats.

Under remissbehandlingen framkom dock önskemål om att myndigheten närmare skulle utreda s.k. post-cut stunning, dvs. då djuret bedövas direkt efter halssnittet. Regeringen har därför uppdragit åt Djurskyddsmyndigheten att studera, analysera och utvärdera användandet av bedövning efter snittläggning (s.k. post-cut stunning) i samband med religiös slakt av nötkreatur i andra länder. Myndigheten skall särskilt följa utvecklingen, i Nya Zeeland, av den teknik som används inom elbedövning av nötkreatur vid religiös slakt. Vidare skall Djurskyddsmyndigheten göra en genomgång av nyare publikationer på området religiös slakt. Uppdraget skall utföras efter hörande av synpunkter från Statens jordbruksverk, Livsmedelsverket, Judiska Centralrådet, Islamiska kulturcenterunionen i Sverige, Förenade islamiska församlingar i Sverige, Sveriges muslimska förbund, Svenska Islamiska Församlingarna, Shiamuslimska församlingen i Jakobsberg och Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO). Dessutom bör synpunkter inhämtas från bl.a. länsstyrelser, Sveriges Kommuner och Landsting, Lantbrukarnas Riksförbund, slakteribranschen och djurskyddsorganisationer. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 30 april 2007.

ARTIKEL 9

- 1. Parterna åtar sig att erkänna att rätten till yttrandefrihet för den som tillhör en nationell minoritet innefattar åsiktsfrihet och frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar på minoritetsspråket utan ingripande av offentliga myndigheter och oberoende av territoriella gränser. Parterna skall inom ramen för sina rättssystem säkerställa att personer som tillhör en nationell minoritet inte utsätts för diskriminering när det gäller deras tillträde till massmedia.**
- 2. Bestämmelserna i punkt 1 skall inte hindra parterna från att utan diskriminering och på grundval av objektiva kriterier kräva tillstånd för radio-, televisions- eller biografföretag**

3. **Parterna skall inte hindra dem som tillhör nationella minoriteter från att framställa och använda tryckta media. Inom den rättsliga ramen för radio- och televisionssändningar skall de, så långt möjligt och med beaktande av bestämmelserna i punkt 1, säkerställa att de som tillhör nationella minoriteter medges möjlighet att framställa och använda sina egna media.**
4. **Parterna skall inom ramen för sina rättssystem vidta lämpliga åtgärder för att underlätta tillträde till massmedia för personer som tillhör nationella minoriteter och i syfte att främja tolerans och tillåta kulturell mångfald.**

Sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har det inte skett några förändringar av bestämmelserna om yttrandefrihet, tankefrihet och samvetsfrihet. Sverige hänvisar därför i dessa delar till den första rapporten.

Tillträde till massmedia

Det finns inget, varken i svensk lag eller i praxis, som hindrar nationella minoriteter att framställa eller använda några former av massmedier. Ingen åtskillnad görs mellan människor i tryckfrihets- eller yttrandefrihets-grundlagen. Var och en är fri att starta och driva medieföretag lika väl som att använda eller inte använda medier. Inte desto mindre har den svenska staten ansett det vara väsentligt att vidta lämpliga åtgärder för att underlätta tillträde och tillgång till massmedier för personer som tillhör nationella minoriteter.

Programföretagen i allmänhetens tjänst har ett stort ansvar för att beakta nationella respektive etniska minoriteters behov. Av sändningstillstånden för public service-företagen – Sveriges Television (SVT), Sveriges Radio (SR) och Sveriges Utbildningsradio (UR) – har det sedan lång tid framgått och framgår allt jämnt att företagens insatser för de nationella respektive etniska minoriteterna skall ökas. Enligt sändningstillstånden som gällde fram till 2002 intog samiska, finska och meänkieli en särställning i programverksamheten. För den nu gällande perioden, som gällt sedan 2002, skall även romani chib ha en sådan särställning. Av propositionen som ligger till grund för de nu gällande sändningstillstånden framgår vidare att programföretagen skall ta hänsyn till att även jiddisch har status av minoritetsspråk. Regeringen beslutade i mars 2006 om propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007 - 2012* (prop. 2005/06:112). Där anges de övergripande riktlinjer som skall gälla för SVT, SR och UR under nästa tillståndsperiod. I propositionen föreslår regeringen att sändningar på de nationella minoritetsspråken även fortsättningsvis skall vara ett prioriterat område och att tillgängligheten skall fortsätta att förbättras.

Medier på minoritetsspråk

Radio- och TV-sändningar på minoritetsspråk

Sveriges Television (SVT) sänder nyheter, samhällsprogram, barnprogram, dokumentärer m.m. på finska. Det dagliga nyhetsprogrammet *Uutiset* belyser förhållanden i Sverige och andra länder ur ett sverigefinskt perspektiv. Under 2005 uppgick det totala utbudet av finskspråkiga program i SVT till 139 timmar.

Totalt sände SVT 67 timmar med samiska program under 2005, däribland nyhetsprogrammet *Ođđasat* som sänds varje vardag.

SVT har under 2005 sänt fakta- och barnprogram på meänkieli under totalt sex timmar.

Program på romani chib sändes under 2005 i form av två egenproducerade dokumentärer.

Sveriges Radio (SR) sände under 2005 rikstäckande program på fjorton olika språk, varav fyra var på nationella minoritetsspråk. SR Sisuradio ansvarar för såväl rikssändningar som regionala/lokala sändningar på finska. Lokalt över Norrbotten sänder SR Sisuradio även program på meänkieli måndag – fredag. En central del i SR Sisuradios nyhetsbevakning har varit att granska utvecklingen av det finska språkets minoritetsställning i Sverige.

Under 2005 sände SR totalt 8 641 programtimmar på finska, 827 timmar på meänkieli, 467 timmar på samiska och 120 timmar på romani chib.

SR Sameradion sänder på tre samiska språkvariteter; nord-, syd- och lulesamiska samt på svenska.

SR:s sändningar på romani chib består dels av ett halvtimmeslångt magasinprogram som behandlar vardagsfrågor för romer i Sverige, dels av ett nyhets- och aktualitetsmagasin som innehåller samhällsinformation och bevakning av romsk kultur.

SR har även sänt program om och med jiddischtalande.

I sina TV-sändningar sände Sveriges Utbildningsradio (UR) under 2005 totalt 36 timmar på finska och åtta timmar på samiska. Programmen riktade sig till barn, unga och vuxna. De finskspråkiga TV-programmen behandlade ämnen som litteratur, hälsa, natur och det finska språket. De har också sänt en finskspråkig dramaserie för unga. På samiska sändes främst samhällsorienterade program för barn och unga. I radio har UR sänt en kurs i nordsamiska.

Filmproduktion på minoritetsspråk

Den språkliga och kulturella mångfalden har under senare år ökat i svensk film. Inte minst de regionala produktionscentrumen har varit bidragande till denna utveckling. Flera filmer där det talas nationella minoritetsspråk eller som handlar om minoriteters villkor har rönt uppmärksamhet under de senaste åren. Den ökande mångfalden i svensk film är en positiv utveckling som i likhet med en ökad jämställdhet bör stimuleras ytterligare inom ramen för produktionsstöden till svensk film. Det saknas dock fortfarande en bredare bas

för filmproduktion på de nationella minoritetsspråken. För att uppmärksamma filmer på de nationella minoritetsspråken har Svenska Filminstitutet fått i uppdrag att – i nära samarbete med berörda organisationer – utreda och lämna förslag på hur produktionen av film på dessa språk skall främjas. Resultatet av uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 15 augusti 2006.

Tidningar på minoritetsspråk

För språkens utvecklande och bevarande är det väsentligt att tidningar på respektive språk ges tillräckligt stöd. När det gäller villkoren för statligt presstöd finns vissa särskilda regler för ekonomiskt stöd till dagstidningar som vänder sig till språkliga minoriteter. Regeringen beslutade i oktober 2004 att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att bl.a. analysera behovet av presstöd till dagstidningar som riktar sig till invandrare och nationella minoriteter. Kommittén slutredovisade i februari 2006 sitt uppdrag genom betänkandet *Mångfald och räckvidd (SOU 2006:8)*. I betänkandet lämnar kommittén förslag för att underlätta etablerandet av dagstidningar på samiska respektive meänkieli. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tillgänglighet inom informationstekniken

IT-tekniken har betydelse inte bara för majoritetsbefolkningen utan även för de nationella minoriteterna. Ett problem för den samiska gruppen har varit att det inte funnits stöd för språket i databehandlingen. Av den anledningen har de nordiska sameministrarna och sametingspresidenterna tillskrivit IT-industrin för att få till stånd en ändring. Hittills har det resulterat i att det fr.o.m. 2004 finns stöd för samiska språket i den senaste versionen av Windows. Fortsatta insatser görs på området bl.a. för att uppmärksamma myndigheterna om denna möjlighet. Det nordiska arbetet har också medfört att det finns stöd för det samiska språket i den nya europeiska telecomstandarden för mobiltelefoner. Förutsatt att mobilindustrin tillämpar standarden finns möjlighet att sända och ta emot SMS på samiska.

ARTIKEL 10

- 1. Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att fritt och utan ingripande använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt, och såväl muntligt som skriftligt.**
- 2. I områden som av hävd eller i betydande antal bebos av personer som tillhör nationella minoriteter skall parterna, om dessa personer begär detta och om en sådan begäran motsvarar ett verkligt behov, sträva efter att så långt möjligt säkerställa att de förutsättningar finns som skulle göra det möjligt att använda minoritetsspråket i umgänget mellan dessa personer och förvaltningsmyndigheterna.**
- 3. Parterna åtar sig att tillförsäkra varje person som tillhör en nationell minoritet rätt att ofördröjligen, på ett språk som han eller hon förstår, bli underrättad om skälen för hans eller hennes frihetsberövande och om beskaffenheten av och orsaken till anklagelser mot honom eller henne samt**

rätt att försvara sig på detta språk, om nödvändigt med gratis biträde av en tolk.

Rätt att använda minoritetsspråk

Äldreomsorg på minoritetsspråk

Lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar ger enskilda personer rätt att använda dessa språk i samband med myndighetsutövning i de geografiska områden (s.k. språkliga förvaltningsområden) där språken har använts av hävd och fortfarande används i tillräcklig omfattning. Lagarna innebär bl.a. att det är en rättighet för enskilda att få förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på de nämnda språken i vissa geografiska områden. Även utanför de språkliga förvaltningsområdena finns emellertid behov av äldreomsorg anpassad efter samtliga nationella minoriteters språk och kultur. Inom all hälso- och sjukvård såväl som inom vård och omsorg om äldre, bör kunskap finnas och hänsyn tas till de särskilda behov som personer från de nationella minoriteterna kan ha.

Flera kommuner har således ökat, eller planerar att öka, servicen för sina invånare på andra språk och har inrättat särskilda äldreboenden eller särskilda avdelningar på äldreboenden för exempelvis finsktalande äldre. År 2004 fanns totalt i hela landet 30 särskilda äldreboenden med etnisk inriktning varav 19 för finsktalande. Svårigheter med att nå personer med annan språklig bakgrund kan bero på bristande kunskaper eller på bristande information till grupperna om samhällets insatser. Från kommunernas sida görs stora insatser för att tillgodose behoven hos personer med utländsk bakgrund eller dem som tillhör de nationella minoriteterna. Det är dock bara 34 procent av de kommuner som uppger sig ha äldre med särskilda behov på grund av etnisk tillhörighet som säger sig kunna tillgodose behoven för alla, eller en majoritet, när det gäller att ha personal som talar brukarnas språk. Av de berörda kommunerna har 59 procent inga aktiviteter anpassade till någon etnisk grupp.

Regeringen anser att det finns behov av att förbättra kvaliteten och mångfalden av alternativ i omsorgen för personer med utländsk bakgrund eller de som tillhör de nationella minoriteterna. Det gäller allt från bättre information och fler anpassade boenden till utökade dagverksamheter till speciella hemtjänstgrupper med personal med adekvat språk- och kulturkompetens. I de kommuner som ingår i förvaltningsområdena för samiska, finska och meänkieli är det särskilt viktigt att dels informera om rättigheten för enskilda att få äldreomsorg helt eller delvis på de nämnda språken, dels erbjuda anpassade insatser för dessa grupper. I regeringens vårproposition föreslås därför att 50 miljoner skall avsättas både under 2007 och under 2008 för att stimulera utvecklingen av äldreomsorg anpassad för ett mångkulturellt samhälle.

Regeringen tillkallade i maj 2006 en särskild delegation med uppdrag att följa och analysera behoven och utvecklingen av boendefrågor för gamla. Inom ramen för sitt uppdrag har delegationen i uppgift att uppmärksamma etniska och

språkliga minoriteters behov. Uppdraget skall slutredovisas senaste den 31 december 2009.

Landsdels- eller minoritetsspråk

Regeringen beslutade den 22 januari 2004 att tillkalla en särskild utredare, Paavo Vallius, med uppgift att analysera om det finns förutsättningar att utvidga det finska förvaltningsområdet till att gälla även i ett område inom Stockholms- och Mälardalsregionen. I februari 2005 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv rörande utvidgning av det samiska förvaltningsområdet till det sydsamiska området. Med det sydsamiska området avses de södra delarna av det traditionella samiska språkområdet som omfattar delar av Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Dalarnas län. Utredaren lämnade ett delbetänkande, *Rätten till mitt språk (SOU 2005:40)*, i maj 2005 och ett slutbetänkande, *Att återta mitt språk (SOU 2006:19)*, den 21 februari 2006. I vilka det föreslås att en utvidgning skall ske av såväl det finska som det samiska förvaltningsområdet. Utredaren lämnar även andra förslag på det minoritetspolitiska området. Slutbetänkandet remissbehandlas för närvarande.

Samlad språkpolitik

Sveriges riksdag har i december 2005 behandlat regeringens proposition *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik (prop. 2005/06:2)*. Av de beslutade nationella språkpolitiska målen framgår att alla har rätt till språk, bl.a. att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråk. För att nå målen med språkpolitiken kommer den av staten finansierade språkvården att samordnas och förstärkas från och med 1 juli 2006. Den kommer därigenom att inrymmas i myndigheten Språk- och folkminnesinstitutet och möjliggöra nya och utökade insatser för det svenska språket och Sveriges erkända minoritetsspråk finska, meänkieli, romani chib och jiddisch. Sametinget skall dock även fortsättningsvis leda det samiska språkvårdsarbetet.

Nordiskt samiskt språkpris

För att främja, utveckla och bevara det samiska språket har sameministrarna och sametingspresidenterna i Norge, Finland och Sverige instiftat ett Nordiskt samiskt språkpris, Gollegiella, som betyder guldpråket. Språkpriset delas ut vartannat år, fr.o.m. 2004, och tilldelas enskilda eller organisationer som har gjort en värdefull insats för att främja det samiska språket.

ARTIKEL 11

- 1. Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att använda sitt efternamn (faderns namn) och förnamn på minoritetsspråket och rätt till officiellt erkännande av dessa namn i enlighet med bestämmelserna i respektive parts rättssystem.**
- 2. I områden som av hävd och i betydande antal bebos av personer som tillhör en nationell minoritet skall parterna sträva efter att, inom ramen för sina respektive rättssystem, innefattande, där det är lämpligt, överenskommelser med andra stater, och med beaktande av sina speciella**

förutsättningar, vissa traditionella ortnamn, gatunamn och andra topografiska anvisningar avsedda för allmänheten även på minoritetsspråket, när det finns tillräcklig efterfrågan på sådana anvisningar.

- 3. Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att på sitt minoritetsspråk sätta upp skyltar, anslag och annan information av privat natur som kan ses av allmänheten.**

Sedan Sverige lämnade den första rapporten om efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har det inte skett några förändringar med avseende på denna artikels första och andra punkt. Sverige hänvisar därför i dessa delar till den första rapporten. När det gäller den tredje punkten vill Sverige anföra följande.

Ortsnamn

Sedan Sverige lämnade den första rapporten om efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter har det inte skett några ändringar i lag (1988:950) om kulturminnen m.m. som reglerar benämningen av Ortsnamn. I denna del hänvisar därför Sverige till den första rapporten. Sverige vill dock tillägga följande.

Även om minoritetsspråket meänkieli inte uttryckligen omnämns i lagtexten innebär den goda Ortsnamnsleden som föreskrivs i lagen att i områden där meänkieli talas av hävd skall skyltar även uppföras på meänkieli, vilket också skett.

En stor del av Sveriges fjäll- och skogstrakter tillhör det traditionella samiska språkområdet. Inom området finns betydande skillnader i uttal, ordböjning och ordförråd, varför de i Sverige talade samiska språkvarieteterna indelas i nordsamiska, lulesamiska, arjeplogssamiska, umesamiska och sydsamiska. Följaktligen skrivs inte samiska namn på samma sätt över hela språkområdet. Sedan ett antal år tillbaka pågår ett arbete med att få in korrekta samiska platsbenämningar på kartor, men också att sätta upp skyltar med de samiska namnen på orter längs vägarna i olika delar av Sápmi, Sameland. Numera skrivs Ortsnamnen enligt samiska skrivregler, i enlighet med en FN-rekommendation från 1972 om minoriteternas namn. Stavningen har också varierat över tiden. Således skrevs t.ex. det samiska ordet för berg, fjäll tidigare *varre* eller *vare*, medan det i dag i nordsamiskan stavas *várri*, i lulesamiskan *várre*, i sydsamiskan *vaerie*.

Liksom samiskan har finskan och meänkielin en lång historia i norra Sverige. Ortsnamn på finska och meänkieli förekommer framför allt i Tornedalen och den angränsande bygden och skrivs efter finskans och meänkielis skrivregler. I nordligaste Sverige är det inte ovanligt med blandnamn med en finsk namnled, en meänkielisk namnled och en samisk namnled.

ARTIKEL 12

1. Parterna skall, där det är lämpligt vidta åtgärder på utbildnings- och forskningsområdet för att främja kunskapen om sina nationella minoriteters liksom om majoritetens kultur, historia, språk och religion.
2. I detta sammanhang skall parterna bland annat bereda lämpliga möjligheter till lärarutbildning och tillgång till läroböcker samt underlätta kontakter mellan studerande och lärare i olika befolkningsgrupper.
3. Parterna åtar sig att främja lika möjligheter till tillträde till utbildning på alla nivåer för personer som tillhör nationella minoriteter.

Främja kunskap om nationella minoriteter

Det är viktigt att alla barn och elever i skolan, oavsett om de tillhör en minoritet eller majoriteten, får kunskap om de nationella minoriteternas historia i Sverige och deras kultur, språk och religion. Läroplanerna och kursplanerna för grundskolan och gymnasieskolan har inte ändrats sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet. Av läroplanerna framgår alltså fortfarande att kunskap skall ges om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.

Regeringen har i maj 2005 givit Skolverket i uppdrag att se över ett urval av läroböcker som används i grund- och gymnasieskolans undervisning. Läroböckerna skall analyseras med avseende på i vilken omfattning och på vilket sätt de avviker från läroplanens värdegrund. Eventuella uttryck för diskriminering eller andra former av kränkningar skall särskilt uppmärksammas. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 2006.

Statens skolverk framställde 2002 informationsrapporten *Sveriges nationella minoriteter – Att gestalta ett ursprung i barnomsorg och skola*. I denna skrift presenterades samtliga fem nationella minoriteter i vad avser både historia, språk och kultur. Syftet med rapporten var att synliggöra de nationella minoriteterna och att inspirera andra verksamheter inom barnomsorg och skola att göra detsamma. Rapporten gav också en kort bakgrund till den nya minoritetspolitiken och vad den innebär för barnomsorgens och skolans del.

Inom ramen för den omfattande informationsinsats om samerna som Sveriges urfolk och samisk kultur, se även under artikel 5, bedrevs ett särskilt skolprojekt. Projektet var en informations- och kunskapsinsats som riktades mot högstadielärare och lärare i hela landet. Syftet var ett led i arbetet att öka kunskapen om Sveriges urfolk, ge högstadielärare underlag för lektioner och inspirera till diskussioner kring samernas situation i dag samt om den samiska kulturen och historien. Projektet var uppdelat i två steg. En informationsbroschyr producerades, *Same, same but different*, som distribuerades till ett stort antal skolor. Dessutom inbjöds högstadielärare till

Stockholm för att delta i seminarier och studiebesök om samer och samiska miljöer i syfte att fördjupa sig ännu mer i ämnet samerna.

Staten ger årligen bidrag till vuxenutbildning vid Samernas utbildningscentrum i Jokkmokk. Centrumet bedriver bl.a. utbildning i samiskt hantverk.

Staten skolverk har på regeringens uppdrag genomfört en ny kartläggning av de nationella minoriteterna utbildningssituation *De nationella minoriteternas utbildningssituation*, mer information om detta finns nedan under artikel 14. Rapporten har tryckts upp och skickats till landets samtliga kommuner i syfte att dels informera om resultatet av Skolverkets kartläggning, dels informera om de nationella minoriteterna i landet.

Forskningsområdet

Regeringen har givit Vetenskapsrådet ett nationellt ansvar för s.k. småämnen. Inom ramen för denna satsning har, under perioden 2002–2005, 25 miljoner kronor fördelats till ett antal lärosäten för forskning och utveckling av forskningsmiljöer i småspråk. Stockholms universitet har beviljats anslag för särskilda satsningar i finska och meänkieli samt Umeå universitet för satsningar i samiska.

Stockholms universitet och Mälardalens högskola samarbetar genom viss personalunion inom ämnet finska språket. Forskning i finska finns också vid Uppsala universitet. Dessa lärosäten har omfattande utbyte med lärosäten i Finland.

Regeringen har 2006 givit Nordiskt samiskt institut ett särskilt bidrag om 880 000 kronor.

Webbplatsen Tema Modersmål

Myndigheten för skolutveckling är en av de två sektorsmyndigheter på skolområdet. Myndigheten stödjer kommuners och skolors arbete för ökad kvalitet och bättre resultat. Ansvaret för genomförande och resultat är decentraliserat till lokala huvudmän. För att öka kvaliteten och måluppfyllelsen i utbildningssystemets alla delar satsar staten resurser på att stimulera lokal skolutveckling. Skolledare, lärare och skolchefer verksamma i förskoleverksamhet, skola och vuxenutbildning är myndighetens främsta målgrupper.

Myndighetens arbete när det gäller de nationella minoriteterna sker framför allt genom webbplatsen Tema Modersmål. Regeringen har under åren 2000–2005 satsat 10 miljoner kronor på uppbyggnad och utveckling av webbplatsen. Webbplatsen är utformad som en resurs för de som arbetar inom barnomsorg och skola men är också till för alla som är intresserade av modersmålsstöd, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Den innehåller information och verktyg för kommunikation när det gäller modersmål och

omfattar drygt 30 modersmål, däribland alla fem nationella minoritetsspråken. Webbplatsen drivs av aktiva modersmållärare. Utöver att producera pedagogiskt användbart material arrangerar redaktörerna för webbplatsen nationella konferenser för pedagoger inom de olika minoritetsspråken. Ambitionen är att lyfta fram bra pedagogiska resurser och goda tillfällen till möten.

Vad gäller de nationella minoritetsspråken har myndigheten samarbetat med Sameskolstyrelsen kring tre *samiska* språkvariteter och även samlat lärare i samiska till kompetensutveckling. Arbetet med *jiddish* har utvecklats i samarbete med Judiska Centralrådet i Sverige. Ansvaret för *finska* har varit utlagt på Språkcentrum i Stockholms kommun och Trollhättans kommun har svarat för *romani chib*. Insatserna för romer har, förutom webbplatsen Tema Modersmål, bestått av stöd till utveckling av lexikon och läromedel på fem varianter av romani chib för olika åldersgrupper. Myndigheten har när det gäller romani chib även samarbetat med Utbildningsstyrelsen i Finland och Europarådet. När det gäller *meänkieli* är stödfunktionen för webbplatsen Tema Modersmåls i Pajala. Det bör också nämnas att den första konferensen någonsin på meänkieli har genomförts i Sverige.

Via webbplatsen Tema Modersmål har myndigheten under året vidareutvecklat den försöksverksamhet som startade hösten 2004 med *modersmålsundervisning delvis på distans*. Den undervisning omfattar elever från årskurs 6 i grundskolan och sker på olika språk t.ex. samiska. Myndigheten avser att utveckla denna verksamhet.

Kompetensutveckling av lärare

Inför läsåret 2006/2007 erbjuder Myndigheten för skolutveckling möjlighet att söka ett stimulansbidrag (150 000 kr/verksamhet) för kommuner/skolor som anordnar undervisning på modersmål i olika ämnen alternativt låter modersmålstalande kompanjonlärare arbeta parallellt med klasslärare/ämneslärare. Dessa tvåspråkiga pedagoger skall inom ramen för sin anställning även beredas möjlighet till studier på högskola/universitet (minst 20 högskolepoäng). Förhoppningen är att kommunerna vill ta tillvara denna möjlighet och exempelvis anlita romsk personal.

Skolverket och Myndigheten för skolutveckling har under 2001–2003 respektive 2005 och 2006 berett möjlighet för personal i förskola och grundskola att delta i högskolekursen *Att undervisa flerspråkiga barn och elever i de lägre åldrarna* (5 respektive 10 poäng). Till den första omgången inbjöds kommuner i norra Sverige att skicka personal som arbetar med finska, meänkieli och samiska.

På uppdrag från Skolverket utarbetade Malmö högskola 2002 ett förslag till en pedagogisk utbildning för arbete med främst romska barn och elever (80 högskolepoäng). Efter avslutad utbildning skulle studenten ges behörighet som ”pedagogassistent”. Denna utbildning har tyvärr inte kommit till stånd på grund av att det inte funnits sökanden. Erbjudandet finns dock fortfarande kvar.

Lärare som undervisar i minoritetsspråken inbjuds årligen till ett par dagars kompetensutveckling i sina respektive språk. Så har skett i samiska, finska och meänkieli och under 2006 kommer även sådana dagar anordnas för romsk personal.

Läromedel

Ansvar för läromedel ligger på kommunerna som huvudman för skolorna i sina respektive kommuner. Myndigheten för skolutveckling stödjer däremot framtagandet av läromedel på minoritetsspråken. I stället för att stödja utveckling av traditionella tryckta läromedel satsar Myndigheten för skolutveckling i första hand på att utveckla webbplatsen Tema Modersmål. Här finns ökade möjligheter att erbjuda både text-, bild- och ljudmaterial för undervisningen. Webbplatsen har också på ett radikalt sätt förbättrat tillgången till material för undervisning i och på minoritetsspråken.

Myndigheten har givits ett särskilt stöd på 1,5 miljoner kronor för att stödja utveckling och produktion av sydsamiska läromedel. Regeringen har 2006 givit Samiskt utbildningscentrum en miljon kronor till en särskild satsning för att utveckla och producera läromedel på sydsamiska för vuxna. För romer finns ett stort behov av tryckt material. Myndigheten stöder därför utveckling av sådana läromedel på olika varieteter av romani chib. Initiativet till de material som producerats kommer med något undantag från romerna själva.

Tillträde till högre utbildning

För att främja lika möjligheter till utbildning arbetar regeringen målmedvetet med att motverka etnisk och social snedrekrytering till högskolor, se mer om diskrimineringslagstiftningens betydelse inom detta område under artikel 4.

I propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15, bet. 2001/02:UbU4, rskr. 2001/02:98) presenterade regeringen en rad förslag och bedömningar för att förbättra lärosätenas arbete med breddad rekrytering och underlätta övergången från gymnasieskolan och vuxenutbildningen till högskolan. Som en följd av dessa förslag infördes en ny bestämmelse i 1 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434) om att universitet och högskolor aktivt skall främja och bredda rekryteringen till högskolan. En av regeringen tillsatt rekryteringsdelegation har under perioden 2002–2004 arbetat med att stimulera rekryteringsaktiviteter vid universitet och högskolor och 120 miljoner kronor har anvisats för detta ändamål.

I propositionen *Ny värld– ny högskola* (prop. 2004/05:162, bet. 2005/06:UbU3, rskr. 2005/06:160) presenterades regeringens åtgärder för ett fortsatt arbete med breddad rekrytering. Myndigheten för Sveriges nätuniversitet har sedan den 15 januari 2006 fått nytt namn – Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning – och utvidgade uppgifter att stödja universitet och högskolor i deras arbete med breddad rekrytering och pedagogisk utveckling.

Situationen för romer i den svenska skolan

Skolverket har på regeringens uppdrag vid ett antal tillfällen undersökt romers situation i den svenska skolan. En sådan undersökning redovisas i rapporten *Romer och den svenska skolan (1999)*. Skolverket drar i rapporten slutsatsen, utifrån studier av uppfyllelsen av skolans mål och skolplikten, att det behövs en tydligare dialog med romer i Sverige kring hur deras barns rätt till utbildning bäst kan tillgodoses.

Som tidigare nämnts och som redovisas närmare under artikel 14 har Skolverket gjort en kartläggning av utbildningssituationen för de nationella minoriteterna. Vad gäller just romers tillgång till utbildning på lika villkor har detta även lyfts fram i andra rapporter. Bakom dessa rapporter står bland annat Europarådets kommission mot rasism och liknande intolerans (ECRI), Europarådets granskningskommittéer, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) samt Rädda Barnen.

Nämnda studier har visat på romers utsatthet i den svenska skolan. För att få en tydligare bild av romers rätt till utbildning på lika villkor har regeringen ansett att det behövs en fördjupad studie som speglar aktuella förhållanden och romers behov. Regeringen har därför i december 2005 uppdragit åt Statens skolverk att genomföra en fördjupad studie av situationen för romer i den svenska skolan. Uppdraget skall redovisas den 1 februari 2007. Skolverket kommer i sitt arbete att framförallt lyfta fram lärande exempel från kommuner där utbildningssituationen för romer fungerar väl och sprida information om dessa till andra kommuner, bl.a. i samband med en utbildningshearing.

ARTIKEL 13

- 1. Parterna skall inom ramen för sina utbildningssystem tillerkänna dem som tillhör en nationell minoritet rätt att inrätta och driva sina egna enskilda utbildningsinstitutioner.**
- 2. Utövandet av denna rätt skall inte medföra något ekonomiskt åtagande för parterna.**

Sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har det inte skett några förändringar avseende denna artikel, med undantag av att två romska förskolor och en ny finsk särskola har bildats. Regeringen är positiv till att skolor som särskilt riktar sig till nationella minoriteter bildas, men vill samtidigt för att undvika missförstånd i detta sammanhang påpeka att enligt gällande bestämmelser skall en fristående skola/fristående särskola, vara öppen för alla barn och elever oberoende av modersmål.

Romsk förskola

I april 2006 öppnade en ny förskola för romska barn i Malmö. Det är Romska ungdomsförbundet som står bakom satsningen och syftet är att förbereda romska barn bättre för skolstarten eftersom många romska elever går ut grundskolan utan godkända betyg. Ytterligare en förskola för romska barn, och som drivs av romska kvinnor som ett personalkooperativ, finns sedan några år tillbaka i Göteborg.

Den nya förskolan kommer att ha en romsk profil, men kommer att drivas utifrån de riktlinjer som finns och med den läroplan som gäller för alla förskolor. Fokus kommer att ligga på det svenska språket och ge grundläggande förkunskaper, men också lära ut om den romska kulturen. Bland personalen finns både romer och svenskar.

Verksamheten omfattar initialt 15 platser. Avsikten är att börja i liten skala och bygga ut antalet platser efterhand.

Finsk särskola

Skolverket har nyligen godkänt Sverigefinska skolan i Upplands Väsby som en bidragsberättigad fristående särskola i Upplands Väsby kommun. Huvudman är stiftelsen Sverigefinska skolan i Upplands Väsby. Godkännandet avser årskurserna 7–10 och gäller fr.o.m. april 2006 och under förutsättning att skolan startat senast vid början av läsåret 2007/2008. Skolan har en profil mot tvåspråkighet som innebär viss utökad undervisning i det finska språket, vilket är fullt möjligt och i överensstämmelse med skollagens öppenhetskrav.

ARTIKEL 14

- 1. Parterna åtar sig att erkänna att den som tillhör en nationell minoritet har rätt att lära sig sitt minoritetsspråk.**
- 2. I områden som av hävd eller i betydande antal bebos av personer som tillhör nationella minoriteter skall parterna, om det finns tillräcklig efterfrågan, sträva efter att så långt möjligt och inom ramen för sina respektive utbildningssystem säkerställa att den som tillhör dessa minoriteter har tillfredsställande möjligheter till undervisning i minoritetsspråket eller till undervisning på detta språk.**
- 3. Punkt 2 i denna artikel skall genomföras utan att göra intrång på inlärnigen av det officiella språket eller undervisningen på detta språk.**

Rätten att lära sig sitt minoritetsspråk m.m.

Förskolan

I propositionen *Kvalitet i förskolan (prop. 2004/05:11)* lyfte regeringen fram den mångkulturella förskolan. Regeringen har förändrat förskolans läroplan (Lpfö 98), på så sätt att förskolan skall sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Vidare har regeringen tydliggjort att förordningen (1991:978) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel också skall användas till läromedel för modersmålsstöd i förskolan.

Grundskola och gymnasieskola

Regeringen gav i november 2004 Statens skolverk i uppdrag göra en förnyad kartläggning av utbildningssituationen för de nationella minoriteterna för att få en tydlig och aktuell bild av hur den samlade situationen för minoriteterna såg ut och vilka ytterligare insatser som skulle kunna behövas på området. Skolverket redovisade uppdraget i oktober 2005. Skolverket konstaterade brister i dagens utbildningssituation för de nationella minoriteterna och lämnade förslag till åtgärder för att förbättra situationen.

Skolverkets förslag innebär i huvudsak ändringar i regelverket för undervisningen i modersmål samt behov av informationsinsatser. Förslagen förutsätter också en ökad medvetenhet hos kommunerna om deras ansvar för de nationella minoriteternas undervisningssituation och för anordnande av undervisning i modersmålet.

Skolverket föreslår ändringar i de statliga bestämmelserna för undervisning i modersmål så att

- alla fem nationella minoriteterna erbjuds undervisning i språket även om språket inte utgör dagligt umgängesspråk eller om eleverna inte har grundläggande kunskaper i språket, och att
- samtliga fem nationella minoriteter erbjuds undervisning i minoritetsspråken även om antalet elever är mindre än fem.

Skolverket föreslog vidare att regeringen borde överväga en särskild bestämmelse för de nationella minoritetsspråken i grundskole- och gymnasieförordningen, vilket skulle vara ett sätt att positivt markera just minoritetsspråken. Regeringen har härefter uppdragit åt Skolverket att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av förslagen. Skolverket redovisade uppdraget i april 2006 och underlaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen avser därefter återkomma med förslag till åtgärder. Skolverket har också lämnat förslag till hur kommunerna kan förbättra villkoren för undervisningssituationen på de nationella minoritetsspråken, vilket kommunicerats till kommunerna genom Skolverkets rapport.

Samiska för vuxna

Under 2006 införs en möjlighet för vuxna samer, som talar samiska men inte fått lära sig läsa eller skriva på samiska, att få ett så kallat *bidrag vid korttidsstudier* för att förbättra möjligheten att lära sig läsa och skriva på samiska. Stödet utgår med maximalt 640 kronor per dag. Studierna kan ske exempelvis i en studiecirkel, vid folkhögskola eller inom vuxenutbildning. Stödet administreras av Sametinget.

Högskoleområdet

Regeringen anser att det är av vikt att Sverige har en väl utbyggd och väl fungerande utbildning och forskning i finska språket. Eftersom den sverigefinska minoriteten i Mälardalen är stor, finns det ett behov av en

utbildningssatsning vid Mälardalens högskola. Regeringen har därför givit Mälardalens högskola ekonomiskt stöd för att kunna bygga upp ett *finskt språk- och kulturcentrum* med syfte att stärka finska språket och den sverigefinska minoritetens ställning i Mälardalen.

ARTIKEL 15

Parterna skall skapa nödvändiga förutsättningar för att den som tillhör nationella minoriteter effektivt skall kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet samt i offentliga angelägenheter, särskilt sådana som berör dem.

Delaktighet i det kulturella livet

De nationella minoriteterna har en rik kultur som bland annat manifesteras i olika former av konstnärlig verksamhet. Detta bidrar till att bevara och utveckla minoritetskulturerna i Sverige, samtidigt som det berikar kulturlivet i allmänhet, se mer om detta under artikel 5.

Delaktighet i det ekonomiska livet

Sametingets ekonomiska uppdrag

Sedan bildandet 1993 har Sametinget bidragit till ett mer samlat grepp om de samiska näringarna, samisk kultur och samiskt språk. Det har bl.a. skett genom deltagande i olika sammanhang med målet att stärka samernas ställning i samhället, genom aktivt arbete med informations-spridning samt fördelning av stöd till den samiska kulturen och de samiska näringarna. Till exempel har bidragen till samisk kultur årligen varit i mångmiljonklassen med syfte att bevara, stärka och sprida kunskap om samisk kultur och kulturarv.

Som ett steg i utvecklingen av Sametinget tillsattes 2000 en utredare med avsikt att göra en översyn av Sametingets organisation. Utredarens förslag har resulterat i en rad olika förändringar bl.a. med avsikt att skapa en tydligare skiljelinje mellan å ena sidan politiskt organ å andra sidan myndighet och en tydligare organisationsstruktur. Båda dessa förändringar kommer ha betydelse för regeringens intention att successivt öka Sametingets inflytande över frågor som rör samerna.

Delaktighet i det offentliga livet

Sametinget

Det folkvalda organet Sametinget har en stor betydelse för samerna, både för att kunna göra sig hörda och som symbol för det samiska folket. Under åren som organet verkat har dess verksamhet successivt vuxit och hösten 2004 gav regeringen Statens fastighetsverk (SFV) i uppdrag att utreda uppförandet av en

parlamentsbyggnad för Sametinget i Kiruna. Enligt förslaget är parlamentsbyggnaden tänkt att rymma ett kansli, men också möjliggöra representation och Sametingets plenummöten.

Regeringens inriktning är att successivt pröva ett utvidgat samiskt inflytande inom områden där detta är möjligt och med hänsyn tagen till resultat av avslutade utredningar. Som ett steg i detta arbete lämnade regeringen 2005 en proposition till riksdagen med förslag om att bl.a. flytta över vissa delar av rennäringsadministrationen från länsstyrelserna och från Jordbruksverket till Sametinget. I maj 2006 beslutade riksdagen i enlighet med propositionen, vilket innebär att överflyttningen av arbetsuppgifter och ansvar till Sametinget sker fr.o.m. januari 2007.

Verksamhet inom Regeringskansliet med koppling till nationella minoritetsgrupper

Rådet för romska frågor

Den romska arbetsgruppen som tillsattes av regeringen 1996, och som omnämns i Sveriges första rapport angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, har ersatts av rådet för romska frågor. Rådet bildades 2002 och är ett rådgivande organ till regeringen. Ordförande i rådet är ansvarigt statsråd Jens Orback. I rådet ingår företrädare för romska organisationer och även representanter från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Integrationsverket, Forum för levande historia och Sveriges kommuner och landsting. I rådets arbetsplan lyfts ett antal områden fram som särskilt angelägna. Dessa områden är synliggörande av den romska gruppen, diskriminering och mänskliga rättigheter, utbildningsfrågor, kultur och massmedia, sociala frågor samt internationellt samarbete.

Arbetsgruppen för romska kvinnor

Som nämnts tidigare under artikel 4 inleddes ett särskilt arbete under 2002 för att stärka de romska kvinnornas situation. En arbetsgrupp med romska kvinnor bildades och som ett led i arbetet har arbetsgruppen under 2005–2006 genomfört fyra seminarier på olika orter i Sverige med och om romska kvinnor. Seminarierna har behandlat romska flickors och kvinnors villkor i Sverige när det gäller utbildning och arbetsliv.

Urfolksdelegationen

FN beslöt i december 1993 att utlysa ett internationellt urfolksårtionde med början den 10 december 1994. Den svenska regeringen tillsatte därför en särskild delegation, Urfolksdelegationen. Delegationen bestod av enskilda samer och experter från kulturliv, forskarvärld och Regeringskansliet och sorterade under Jordbruksdepartementet. Delegationens mål var dels att följa upp de mål som berör Sverige i det av FN utropade urfolksårtiondet, dels att bidra till ett ökat samiskt självbestämmande samt att samers deltagande i det politiska livet ökar, främja samisk kultur och bidra till att öka allmänhetens medvetenhet om det samiska kulturarvet. Under de tio år som delegationen verkade, 1994–2004, har insatser gjorts på såväl regional och nationell nivå som internationellt för att informera om och stärka samernas ställning som urfolk och nationell minoritet.

Informationssatsning om samer

Regeringen beslutade i december 2000 om en nationell informationssatsning om samer i Sverige och samisk kultur. Regeringens informationssatsning om samerna som Sveriges urfolk och samisk kultur, 2001–2004, är liksom urfolksdelegationen en verksamhet som drivits av Regeringskansliet. Mer information om satsningen finns under artikel 6.

Samrådsmöten

Regeringen har sedan 2000 bl.a. bjudit in till ett årligt samrådsmöte med företrädare för de nationella minoriteterna. Detta för att öka minoriteternas inflytande i det statliga minoritetsarbetet. Denna dialog har nu utvärderats. I utvärderingen har även Europarådets rekommendationer om att samrådet med minoritetsgrupperna bör utvecklas och ges fastare former vägts in. Utvärderingen visar att det årliga samrådsmötet med företrädare för samtliga nationella minoriteter bör kompletteras med en serie möten mellan företrädare för regeringen och respektive nationell minoritetsgrupp. På så sätt utökas möjligheten till dialog om såväl frågor som endast berör den enskilda gruppen som om frågor som berör samtliga grupper. En ny ordning för dialogen som beaktar vad som framkommit genom utvärderingen gäller fr.o.m. 2006.

Regeringen avser även, så som också framgår av den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna, att stärka samrådet ytterligare. Det är angeläget att de nationella minoriteterna deltar i inhämtandet av material till Sveriges rapporter till Europarådet samt i uppföljning av den kritik och de rekommendationer som lämnas. Regeringens avsikt är därför att företrädare för de nationella minoriteterna skall inbjudas till möten i samband med att Sverige rapporterar till Europarådet om efterlevnaden av minoritetsspråkskonventionen och ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter. Så har också skett inför skrivandet av denna rapport. Den 4 april 2006 hölls ett samrådsmöte angående Sveriges andra rapport till Europarådet angående efterlevnaden av ramkonventionen. Vid mötet deltog representanter från de nationella minoriteternas organisationer, tjänstemän från Regeringskansliet och ansvarig statssekreterare. Under mötet informerades de synpunkter som Europarådet lämnat om Sveriges efterlevnad av ramkonventionen och det huvudsakliga innehållet i Sveriges andra rapport till Europarådet. Representanterna från de nationella minoritetsorganisationerna gavs tillfälle att framföra synpunkter dels på innehållet i Sveriges andra rapport dels på minoritetspolitiken i övrigt, vilka vid rapport skrivandet beaktats så långt möjligt.

Sametinget och regeringen har regelbundna kontakter för att diskutera aktuella frågor. För myndigheten sker detta dels genom löpande kontakter med Regeringskansliet, dels genom en årlig myndighetsdialog där frågor som rör ekonomi, personal, organisation och arbetsuppgifter diskuteras. Därutöver har sameministern och representanter för Sametingspartierna årligen överläggningar om aktuella frågeställningar.

Delaktighet i det politiska livet

Politiska val till Sametinget

Liksom för övriga i samhället är det viktigt att samerna känner delaktighet och att de har möjlighet att påverka såväl samhällsutvecklingen som den egna kulturen. Det är några av orsakerna till att det folkvalda organet Sametinget inrättades 1993. Valdeltagandet vid val till Sametinget indikerar, liksom för övriga val, graden av legitimitet i det politiska systemet. För att få rösta måste personen vara anmäld i Sametingets röstlängd. Valdeltagandet ökade till 66 procent i det senaste valet men har totalt sjunkit med 6 procentenheter sedan det första valet 1993. Utvecklingen av antalet anmälda personer i röstlängden indikerar trots det att Sametingets legitimitet bland den samiska befolkningen successivt ökat. Det eftersom valdeltagandet ökat i absoluta tal genom att allt fler samer anmäler sig till röstlängden. Utvecklingen tyder också på ett ökat förtroende för Sametinget och dess arbete med den samiska kulturen och de samiska näringarna.

Delaktighet i den politiska processen

Regeringen har avsatt 22 miljoner kronor för en särskild demokratiseringsinsats inför 2006 års riksdagsval. Demokratiseringsinsatsen – som fått namnet Delaktiga Sverige – är ett åtgärdsprogram för att bekämpa utanförskap och öka människors delaktighet i det svenska samhället. Åtgärdsprogrammet löper mellan 2006 och 2009 och är uppdelat i olika aktiviteter som syftar till att stärka den politiska delaktigheten, motverka diskriminering och för att inhämta ytterligare kunskap om hinder och möjligheter för delaktighet i såväl vardagen som samhällslivet i stort. Bland aktiviteterna finns några som särskilt riktar sig till de nationella minoriteterna. En aktivitet är s.k. rådslag/möten för dialog mellan medborgarna och representanter för det offentliga kring frågor som rör delaktighet och inflytande m.m. Ett rådslag kommer att genomföras med de nationella minoriteterna om deras möjligheter till inflytande i den politiska processen. Därutöver har regeringen påbörjat ett särskilt arbete för att förbättra romernas situation där ett antal nya åtgärder skall initieras för och med romer. Åtgärder syftar till att motverka diskriminering och skapa en ömsesidig kunskap, såväl bland myndigheter och kommuner som hos romer, om livsvillkoren för romer i Sverige och hur dessa kan förbättras. Bland åtgärder ingår en probleminventering i samråd med romer, samordning, kunskapsinsamling och ett antal särskilda uppdrag till statliga myndigheter. Arbetet skall ske med aktiv och öppen medverkan från romer.

ARTIKEL 16

Parterna skall avhålla sig från åtgärder som ändrar befolkningsproportionerna i områden som bebos av personer som tillhör nationella minoriteter och syftar till att inskränka de rättigheter och friheter som följer av principerna i denna ramkonvention.

Sedan Sverige lämnade den första rapporten angående efterlevnaden av ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter till Europarådet har det inom ramen för denna artikels tillämpningsområde inte skett några förändringar i svensk rätt. Sverige hänvisar därför i denna del till Sveriges första rapport.

ARTIKEL 17

- 1. Parterna åtar sig att inte göra intrång på rätten för personer som tillhör nationella minoriteter att upprätta och upprätthålla fria och fredliga kontakter över gränserna med personer som lagligen vistas i andra stater, särskilt med sådana personer med vilka de delar en etnisk, kulturell, språklig eller religiös identitet eller ett gemensamt kulturarv.**
- 2. Parterna åtar sig att inte göra intrång på rätten för personer som tillhör nationella minoriteter att delta i verksamheter i frivilligorganisationer på det nationella och internationella planet.**

Samerna är ett folk som lever i fyra länder, Sverige, Finland, Norge och Ryssland. Genom historien har intensiva kontakter funnits mellan samerna i de olika länderna och så är det även i dag. Sedan 2000 finns det också ett samarbetsorgan mellan Sametingen i Finland, Norge och Sverige, Samiskt Parlamentariskt Råd. Samerna i Ryssland har observatörsstatus i detta råd. Rådet arbetar med frågor som rör samerna tvärs över riksgränserna med syfte att stärka det gränslösa samiska samarbetet. Exempel på sådana frågor är det samiska språkets gränsöverskridande varieteter, näringsverksamhet, konst- och kulturarbete, samiskt hantverk, utbildning och forskning. Rådet arbetar också med att samordna och föra samernas gemensamma talan internationellt och speciellt i förhållande till andra urfolk i världen, bl.a. i Barentsamarbetet, Arktiska Rådet i FN:s arbete med urfolksfrågor.

Inom ramen för EU:s strukturfondsprogram har två särskilda underprogram skapats för att främja samarbetet mellan samerna på olika sidor av nationsgränsen. Dessa insatsområden har under innevarande programperiod 2000–2006 underlättat gränsöverskridande samarbeten och kontakter för den samiska gruppen, oavsett nationalitet.

Europarådet har skapat en europeisk ideell organisation för romska frågor, European Roma and Travellers Forum (ERTF). ERTF är en självständig organisation, men med nära kopplingar till Europarådet, som syftar till att ge romerna i Europa en möjlighet att påverka beslutsfattandet i frågor som rör dem. Den romska minoriteten i Sverige finns representerad i ERTF med en ordinarie ledamot och tre suppleanter.

Regeringen anser att det är viktigt att företrädare för de nationella minoriteterna även har möjlighet att delta i internationella sammanhang där deras frågor behandlas. Därför har regeringen i den ovan nämnda handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna i Sverige aviserat att företrädare för de nationella

minoriteterna i större utsträckning än i dag skall erbjudas möjlighet att delta i internationella sammanhang där deras frågor behandlas.

ARTIKEL 18

- 1. Parterna skall sträva efter att där så är nödvändigt ingå bilaterala och multilaterala avtal med andra stater, särskilt med grannstater, i syfte att säkerställa skydd för personer som tillhör berörda nationella minoriteter.**
- 2. Parterna skall i tillämpliga fall vidta åtgärder för att främja samarbete över gränserna.**

Sverige, Norge och Finland inledde under 2000 ett närmare samarbete i frågor som rör de samiska folken. Vid årligt återkommande möten träffas sameministrar och sametingspresidenter för att diskutera frågor som rör samerna ur ett nordiskt perspektiv. De nordiska sameministrarna och de nordiska sametingspresidenterna tillkallade 2002 en expertgrupp med uppgift att utarbeta ett utkast till nordisk samekonvention. Gruppen redovisade sitt förslag i november 2005. Expertgruppens utkast till nordisk samekonvention bereds för närvarande i de tre länderna.

Utöver arbetet med ett utkast till nordisk samekonvention förhandlar Sverige för närvarande med Norge om en ny konvention som skall reglera samernas gränsöverskridande rennärning.

För mer löpande kontakt mellan de nordiska länderna med samisk befolkning har ett nordiskt ämbetsmannaorgan i samiska frågor inrättats. Där finns företrädare på tjänstemannanivå från de nordiska länderna från såväl Sametingen som departementen. Organet träffas två gånger per år.

Det finns sedan 2001 en arbetsgrupp med tjänstemän ansvariga för nationella minoritetsfrågor i Sverige och Finland, den finsk – svenska arbetsgruppen för minoritets- och minoritetsspråkfrågor. Arbetsgruppens arbete är inriktat på frågor som rör finskans ställning i Sverige och svenskans ställning i Finland samt andra gemensamma minoritetspolitiska frågor.

Det pågår även ett arbete med att fördjupa samarbetet kring minoritetsfrågor mellan de övriga nordiska länderna. Senast nu i april ägde ett möte rum mellan Norge, Finland och Sverige för erfarenhetsutbyte.

Ett samarbete har sedan 1970-talet skett mellan Sverige och Finland i romska frågor, genom att seminarier anordnas vartannat år i Sverige respektive i Finland. Finland arrangerade det senaste seminariet i oktober 2004.

Inom ramen för Europarådets deltar Sverige i den nyligen återupprättade expertkommittén för frågor som rör skyddet av nationella minoriteter, DH-MIN.

Sverige deltar även i det arbete som pågår i Europarådets expertkommitté om romska frågor, MG-S-ROM.

Inom FN har det under ca tio års tid pågått ett arbete med en deklaration om urfolks rättigheter. En arbetsgrupp under FN:s kommission för mänskliga rättigheter avslutade sitt arbete i februari 2006. En rapport som innehåller ett förslag till deklarationstext kommer troligen att föreläggas det nybildade Rådet för mänskliga rättigheter senare i år, för att därefter antas av FN:s generalförsamling i höst. Deklarationsutkastet rör bl.a. urfolks rätt till självbestämmande och mark. Sverige och de nordiska länderna har varit tongivande i arbetet med deklarationen.

Bilagor

Bilaga 1, Författningsbilaga

Regeringsformen

1 kap. Statsskickets grunder

2 § Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.

Det allmänna skall främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas. Lag (2002:903).

Personuppgiftslag (1998:204)

Förbud mot behandling av känsliga personuppgifter

13 § Det är förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar

- a) ras eller etniskt ursprung,
- b) politiska åsikter,
- c) religiös eller filosofisk övertygelse, eller
- d) medlemskap i fackförening.

Det är också förbjudet att behandla sådana personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv.

Uppgifter av den art som anges i första och andra styckena betecknas i denna lag som känsliga personuppgifter.

Brottsbalk

16 kap. Om brott mot allmän ordning

8 § Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet. Lag (2002:800).

Lag (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att på högskoleområdet främja lika rättigheter för studenter och sökande och att motverka diskriminering på grund av könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Lag (2003:311).

Definitioner

2 § I denna lag avses med

högskola: ett universitet eller en högskola som har staten, en kommun eller ett landsting som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) samt en enskild utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina,

student: den som är antagen till och bedriver grundläggande högskoleutbildning eller forskarutbildning enligt högskolelagen eller utbildning som kan leda fram till en examen som en enskild utbildningsanordnare får utfärda enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina; den som är anställd som doktorand skall dock inte anses som student vid tillämpningen av denna lag,

sökande: den som i vederbörlig ordning har anmält att han eller hon vill antas till grundläggande högskoleutbildning eller forskarutbildning enligt högskolelagen eller till utbildning som kan leda fram till en examen som en enskild utbildningsanordnare får utfärda enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina,

etnisk tillhörighet: att någon tillhör en grupp av personer som har samma hudfärg eller nationella eller etniska ursprung,

sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning,

funktionshinder: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av funktionsförmågan som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå. Lag (2003:311).

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

3 § En högskola skall inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja studenters lika rättigheter oavsett könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Närmare föreskrifter om högskolans skyldigheter enligt första stycket finns i 4 och 5 §§. Lag (2003:311).

Att förebygga och förhindra trakasserier

4 § En högskola skall vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att studenter eller sökande utsätts för trakasserier. Med trakasserier avses i denna lag ett uppträdande som kränker en students eller en sökandes värdighet i högskolestudierna, om uppträdandet har samband med

- etnisk tillhörighet (etniska trakasserier),

- religion eller annan trosuppfattning (trakasserier på grund av religion eller annan trosuppfattning),

- sexuell läggning (trakasserier på grund av sexuell läggning),
- funktionshinder (trakasserier på grund av funktionshinder),
eller
- könstillhörighet eller är av sexuell natur (sexuella trakasserier). Lag (2003:311).

Årlig plan

5 § En högskola skall varje år upprätta en plan som skall innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att främja studenters lika rättigheter oavsett könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och för att förebygga och förhindra trakasserier enligt 4 §. Planen skall vidare innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som högskolan avser att påbörja eller genomföra under det kommande året.

En redovisning av hur de planerade åtgärderna enligt första stycket har genomförts skall tas in i efterföljande års plan. Lag (2003:311).

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

6 § En högskola som får kännedom om att en student anser sig ha blivit utsatt för sådana trakasserier som avses i 4 § skall utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier.

Förbud mot diskriminering

Direkt diskriminering

7 § En högskola får inte missgynna en student eller en sökande genom att behandla honom eller henne sämre än högskolan behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat någon annan i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Förbudet gäller inte, om behandlingen är berättigad av hänsyn till ett särskilt intresse som uppenbarligen är viktigare än intresset av att förhindra diskriminering i högskolan. Lag (2003:311).

Indirekt diskriminering

8 § En högskola får inte missgynna en student eller en sökande genom att tillämpa en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som i praktiken särskilt missgynnar personer med viss könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, eller sexuell läggning eller visst funktionshinder. Detta gäller dock inte om

bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet objektivt kan motiveras av ett berättigat mål och medlen är lämpliga och nödvändiga för att uppnå målet. Lag (2003:311).

Trakasserier

8 a § En högskola får inte diskriminera en student eller en sökande genom att trakassera honom eller henne. Lag (2003:311).

Instruktioner att diskriminera

8 b § En högskola får inte lämna order eller instruktioner till en arbetstagare hos högskolan om diskriminering av en student eller en sökande enligt 7-8 a §§. Lag (2003:311).

När förbuden gäller

9 § Förbuden mot diskriminering i 7-8 b §§ skall gälla, när en högskola

1. beslutar om tillträde till högskoleutbildning eller vidtar någon annan åtgärd som har betydelse för tillträdet,

2. beslutar om examination eller gör någon annan bedömning av en studieprestation,

3. beslutar eller gör någon annan liknande bedömning i fråga om

a) tillgodoräknande av utbildning,

b) anstånd med studier eller fortsättning av studier efter studieuppehåll,

c) byte av handledare,

d) indragning av handledare och andra resurser vid forskarutbildning,

e) utbildningsbidrag för doktorander, eller

4. vidtar en ingripande åtgärd mot en student.

Lag (2003:311).

10 § Förbudet i 7 § mot direkt diskriminering när en högskola beslutar om tillträde till högskoleutbildning och under utbildningen gäller även då högskolan genom att göra lokalerna tillgängliga och användbara kan skapa en situation för en person med funktionshinder som är likartad med den för personer utan sådant funktionshinder, om det skäligen kan krävas att högskolan vidtar sådana åtgärder.

Förbud mot repressalier

11 § En högskola får inte utsätta en student eller en sökande för repressalier på grund av att han eller hon har anmält högskolan för diskriminering eller medverkat i en utredning enligt denna lag.

Uppgifter om meriter

12 § En sökande som har nekats tillträde till en utbildning har rätt att på begäran få en skriftlig uppgift av utbildningsanordnaren om vilken utbildning eller vilka andra meriter den har som blivit antagen till utbildningen. Denna rätt gäller om den sökta utbildningen kan leda fram till en examen som en enskild utbildningsanordnare får utfärda enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Skadestånd

13 § Staten, en kommun eller ett landsting som är huvudman för en högskola och en enskild utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina skall betala skadestånd för den kränkning som en student eller en sökande har blivit utsatt för genom att högskolan har åsidosatt

- skyldigheten enligt 6 § att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier mot studenter,

- förbuden i 7, 8, 8 a eller 8 b § och 9 § eller 10 § mot diskriminering av studenter eller sökande,

- förbudet i 11 § mot att utsätta studenter eller sökande för repressalier.

Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort. Lag (2003:311).

Överklagande

14 § Ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten, en kommun eller ett landsting som huvudman får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan på den grunden att beslutet strider mot diskrimineringsförbuden i 7 eller 8 § och 9 § 1, 3 eller 4 eller 10 § eller förbudet mot repressalier i 11 §. Om överklagandenämnden finner att beslutet strider mot något av förbuden och detta kan antas ha inverkat på utgången, skall beslutet undanröjas och ärendet, om det behövs, visas åter till universitetet eller högskolan för ny prövning.

Om ett beslut kan överklagas enligt någon annan författning, skall överklagande ske i den där föreskrivna ordningen i stället för enligt bestämmelserna i första stycket.

15 § Beslut av Överklagandenämnden för högskolan enligt denna lag får inte överklagas.

Tillsyn

16 § Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och Handikappombudsmannen skall se till att denna lag följs.

En ombudsman skall försöka förmå högskolorna att frivilligt följa denna lag.

En högskola är skyldig att på uppmaning av en ombudsman lämna de uppgifter om förhållandena i högskolans verksamhet som kan vara av betydelse för tillsynen. En högskola är vidare skyldig att lämna uppgifter, när en ombudsman biträder en begäran av en sökande enligt 12 §.

Rättegången

Tillämpliga regler

17 § Mål om skadestånd enligt 6-11 samt 13 § skall handläggas enligt vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål där förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, om den part som förlorat målet hade skälig anledning att få tvisten prövad.

Bevisbörda

17 a § Om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier, är det högskolan som skall visa att diskriminering eller repressalier inte förekommit. Lag (2003:311).

Rätt att föra talan

18 § I en tvist enligt 17 § får Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller Handikappombudsmannen som part föra talan för en student eller en sökande, som medger det.

Om en ombudsman för talan för en student eller en sökande med stöd av denna lag, får ombudsmannen i samma rättegång föra också annan talan som ombud för studenten eller den sökande.

Vad som finns föreskrivet i rättegångsbalken om part beträffande jävsförhållande, personlig inställelse, hörande under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen skall även gälla den för vilken en ombudsman för talan enligt första stycket.

Preskription m.m.

19 § En talan i mål om skadestånd enligt 6-11 §§ samt 13 § skall väckas inom två år efter det att den påtalade handlingen företogs eller en skyldighet senast skulle ha fullgjorts. I annat fall är talan förlorad.

20 § En talan som förs av Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller Handikappombudsmannen behandlas som om talan hade förts av studenten eller den sökande själv.

Lag (2003:307) om förbud mot diskriminering

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Lag (2005:480).

Andra bestämmelser med förbud mot diskriminering

2 §

Bestämmelser om förbud mot diskriminering finns också i

- jämställdhetslagen (1991:433),
- lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning,
- lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder,
- lagen (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning,
- lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan, och
- lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

I 16 kap. 9 § brottsbalken finns bestämmelser om olaga diskriminering. Lag (2006:69).

Definitioner

Diskriminering

3 § I denna lag avses med diskriminering

1. direkt diskriminering: att en enskild person missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en

jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder,

2. indirekt diskriminering: att en enskild person missgynnas genom tillämpning av bestämmelser, kriterier eller förfaringsätt som framstår som neutrala men som i praktiken särskilt missgynnar personer med visst kön, viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller visst funktionshinder, såvida inte bestämmelserna, kriterierna eller förfaringsätten kan motiveras av berättigade mål och medlen är lämpliga och nödvändiga för att uppnå målet,

3. trakasserier: ett uppträdande som kränker en persons värdighet och som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder,

4. sexuella trakasserier: ett uppträdande av sexuell natur som kränker en persons värdighet,

5. instruktioner att diskriminera: order eller instruktioner att diskriminera en person enligt 1-4 som lämnas åt någon som står i lydnads- eller beroendeförhållande till den som lämnar ordern eller instruktionen eller som gentemot denna åtagit sig att fullgöra ett uppdrag. Lag (2005:480).

Etnisk tillhörighet, sexuell läggning och funktionshinder

4 § I denna lag avses med

1. etnisk tillhörighet: att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg,

2. sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning,

3. funktionshinder: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Förbud mot diskriminering

Arbetsmarknadspolitisk verksamhet

5 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder av arbetssökande eller arbetstagare är förbjuden

1. vid förmedling av arbete hos den offentliga arbetsförmedlingen eller annan som bedriver arbetsförmedling, och

2. i fråga om andra insatser inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Diskrimineringsförbudet innebär dock inte hinder mot tillämpning av bestämmelser som är ett led i strävanden att främja lika möjligheter oavsett etnisk tillhörighet. Lag (2005:480).

Start eller bedrivande av näringsverksamhet

6 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder är förbjuden i fråga om ekonomiskt stöd, tillstånd, registrering eller liknande som behövs eller kan ha betydelse för att en enskild person skall kunna starta eller bedriva näringsverksamhet. Lag (2005:480).

Yrkesutövning

7 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder är förbjuden i fråga om behörighet, legitimation, auktorisation, registrering, godkännande eller liknande som behövs eller kan ha betydelse för att en enskild person skall kunna utöva ett visst yrke. Lag (2005:480).

Medlemskap m.m.

8 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder är förbjuden i fråga om

1. medlemskap eller medverkan i en arbetstagarorganisation, arbetsgivarorganisation eller yrkesorganisation, och

2. förmåner som en sådan organisation tillhandahåller sina medlemmar.

Förbudet mot könsdiskriminering gäller dock inte förmåner som en organisation tillhandahåller medlemmar av ena könet som ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Lag (2005:480).

Varor, tjänster och bostäder

9 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder är förbjuden vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor, tjänster eller bostäder.

Förbudet mot könsdiskriminering gäller dock inte tillhandahållande av

- försäkringstjänster, eller

- andra tjänster eller bostäder, om olika behandling av kvinnor och män kan motiveras av ett berättigat mål och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå målet. Lag (2005:480).

Socialtjänsten m.m.

10 § Diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller sexuell läggning är förbjuden i fråga om

1. insatser inom socialtjänsten, och

2. tillstånd till färdtjänst och riksfärdtjänst samt bostadsanpassningsbidrag. Lag (2004:1089).

Socialförsäkringssystemet

11 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller sexuell läggning är förbjuden i fråga om socialförsäkringen och anslutande bidragssystem.

Förbudet mot könsdiskriminering innebär dock inte hinder mot tillämpning av bestämmelser om

- änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn och lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

- hustrutillägg enligt lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension, eller

- utbetalning av barnbidrag enligt lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag och lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag. Lag (2005:480).

Arbetslöshetsförsäkringen

12 § Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller sexuell läggning är förbjuden i fråga om arbetslöshetsförsäkringen. Lag (2005:480).

Studiestöd

12 a §

Diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder är förbjuden i fråga om statligt studiestöd. Lag (2006:69).

Hälso- och sjukvården

13 § Diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller sexuell läggning är förbjuden i hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet. Lag (2005:453).

Förbud mot repressalier

14 § Den som påstås ha diskriminerat någon enligt denna lag får inte utsätta en enskild person för repressalier på grund av att han eller hon anmält eller påtalat diskrimineringen eller medverkat i en utredning om denna.

Ogiltighet och skadestånd

Ogiltighet

15 § Om någon diskrimineras genom en bestämmelse i ett avtal på ett sätt som är förbjudet enligt denna lag, skall bestämmelsen jämkas eller förklaras ogiltig om den som diskriminerats begär det. Har bestämmelsen sådan betydelse för avtalet att det inte skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet förklaras ogiltigt.

Diskrimineras någon på ett sätt som är förbjudet enligt denna lag genom uppsägning av ett avtal eller genom en annan sådan rättshandling, skall rättshandlingen förklaras ogiltig om den som diskriminerats begär det.

Skadestånd

16 § Den som diskriminerar någon på ett sätt som är förbjudet enligt denna lag skall betala skadestånd för den kränkning som diskrimineringen innebär. Om en arbetstagare diskriminerar någon skall skadeståndet betalas av den som har arbetstagaren i sin tjänst.

17 § Den som utsätter någon för repressalier på ett sätt som är förbjudet enligt 14 § skall betala skadestånd för den kränkning som repressalierna innebär. Om en arbetstagare utsätter någon för repressalier skall skadeståndet betalas av den som har arbetstagaren i sin tjänst.

18 § Om det är skäligt kan skadestånd enligt 16 eller 17 § sättas ned eller helt falla bort.

Tillsyn

19 § Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och Handikappombudsmannen skall se till att denna lag följs.

Ombudsmännen skall försöka förmå dem som omfattas av förbuden mot diskriminering och repressalier att frivilligt följa lagen. Lag (2005:480).

Rättegången

Tillämpliga regler

20 § Mål om tillämpningen av förbuden mot diskriminering och förbudet mot repressalier enligt denna lag skall handläggas enligt vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål där förlikning om saken är tillåten.

Domstolen får dock förordna att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier förlorat målet och hade skälig anledning att få tvisten prövad. Detta gäller dock inte när någon av ombudsmännen för talan som part enligt 22 §.

Bevisbörda

21 § Om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier, är det svaranden som skall visa att diskriminering eller repressalier inte förekommit.

Rätt att föra talan

22 § I en tvist enligt denna lag får Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller Handikappombudsmannen som part föra talan för en enskild som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier, om den personen medger det. Om ombudsmannen för sådan talan får ombudsmannen i samma rättegång föra också annan talan som ombud för den personen. Lag (2005:480).

Preskription m.m.

23 § En talan i en tvist enligt denna lag skall väckas inom två år efter det att den påtalade handlingen företogs eller en skyldighet senast skulle ha fullgjorts. I annat fall är rätten till talan förlorad.

24 § Vad som finns föreskrivet i rättegångsbalken om part beträffande jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt hörande under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen skall även gälla den för vilken Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller Handikappombudsmannen för talan enligt denna lag.

Vad som gäller enligt rättegångsbalken om pågående rättegång för en enskild som för talan enligt denna lag gäller även en ombudsman som för talan som part för den enskilde enligt denna lag. Lag (2005:480).

25 § Rättens avgörande i ett mål där Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller Handikappombudsmannen för talan för en enskild har rättskraft i förhållande till denna person. Avgörandet får överklagas av den enskilde. Lag (2005:480).

Lag (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Lagens ändamål och tillämpningsområde

1 § Denna lag har till ändamål att främja barns och elevers lika rättigheter samt att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Lagen har också till ändamål att motverka annan kränkande behandling.

Denna lag tillämpas på utbildning och annan verksamhet som avses i skollagen (1985:1100).

Definitioner

2 § I denna lag avses med

elev: den som utbildas eller söker utbildning enligt skollagen (1985:1100),

barn: den som deltar i eller söker till förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg enligt skollagen,

personal: anställda och uppdragstagare i utbildning och annan verksamhet,

etnisk tillhörighet: att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg,

sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning,

funktionshinder: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå,

trakasserier: ett uppträdande som kränker ett barns eller en elevs värdighet, och som

1. har samband med

- etnisk tillhörighet (etniska trakasserier),
- religion eller annan trosuppfattning (trakasserier på grund av religion eller annan trosuppfattning),
- sexuell läggning (trakasserier på grund av sexuell läggning),
- funktionshinder (trakasserier på grund av funktionshinder),
- kön (trakasserier på grund av kön), eller

2. är av sexuell natur (sexuella trakasserier),

annan kränkande behandling: ett uppträdande som annars kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Ansvar för anställda och uppdragstagare

3 § Huvudmannen för sådan verksamhet som avses i 1 § andra stycket ansvarar för att anställda och uppdragstagare i denna verksamhet följer de skyldigheter som anges i denna lag när de handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker skyldigheter enligt denna lag är utan verkan.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

5 § Huvudmannen för verksamheten skall se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att främja de ändamål som anges i 1 § första stycket. Särskilda föreskrifter om detta finns i 6-8 §§.

Likabehandlingsplan

6 § Huvudmannen för verksamheten eller den huvudmannen bestämmer skall se till att det finns en likabehandlingsplan för varje enskild verksamhet. Planen skall syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall årligen följas upp och ses över.

Skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling

7 § Huvudmannen för verksamheten eller den huvudmannen bestämmer skall vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling.

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling

8 § Om huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får kännedom om att ett barn eller en elev i verksamheten anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling i samband med att verksamheten genomförs, skall huvudmannen eller den huvudmannen bestämmer utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.

Förbud mot diskriminering

Direkt diskriminering

9 § Huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får inte missgynna ett barn eller en elev genom att behandla barnet eller eleven sämre än denne företrädare för verksamheten behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat något annat barn eller någon annan elev i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Indirekt diskriminering

10 § Huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får inte missgynna ett barn eller en elev genom att tillämpa en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som i praktiken särskilt missgynnar barn eller elever med visst kön, viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller visst funktionshinder. Detta gäller dock inte om bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet kan motiveras av ett berättigat mål och medlen är lämpliga och nödvändiga för att uppnå målet.

Trakasserier

11 § Huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får inte utsätta ett barn eller en elev för trakasserier.

Instruktioner att diskriminera

12 § Huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får inte lämna order eller instruktioner om diskriminering av ett barn eller en elev i sin verksamhet enligt 9-11 §§.

Förbud mot annan kränkande behandling

13 § Huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får inte utsätta ett barn eller en elev för annan kränkande behandling.

Förbud mot repressalier

14 § Huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven har anmält eller påtalat att någon i verksamheten handlat i strid med denna lag eller på grund av att barnet eller eleven har medverkat i en utredning enligt denna lag.

Skadestånd

15 § Om huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal åsidosätter sina skyldigheter enligt 6-14 §§, skall huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för kränkning, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid diskriminering eller repressalier utgår dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Tillsyn

16 § Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Handikappombudsmannen och Statens skolverk skall inom sina respektive ansvarsområden se till att denna lag följs.

Huvudmannen för verksamheten eller rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion är skyldig att på uppmaning av en ombudsman eller av Statens skolverk lämna de uppgifter om förhållandena i verksamheten som kan vara av betydelse för tillsynen.

Rättegången

17 § Mål om skadestånd enligt denna lag skall handläggas enligt vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål där förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skäligen anledning att få tvisten prövad.

Bevisbörda

18 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit diskriminerad enligt 9-12 §§, utsatt för annan kränkande behandling enligt 13 § eller utsatt för repressalier enligt 14 § visar omständigheter som ger anledning att anta att hon eller han blivit diskriminerad, utsatt för annan kränkande behandling eller utsatt för repressalier, är det huvudmannen för verksamheten som skall visa att diskriminering, annan kränkande behandling eller repressalier inte förekommit.

19 § Om ett barn eller en elev visar att han eller hon har blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling av ett annat barn eller en annan elev i samband med att verksamheten genomförs, skall huvudmannen för att undgå skadeståndsansvar visa att alla skäligen åtgärder för att förebygga eller förhindra behandlingen hade vidtagits.

Rätt att föra talan

20 § I en tvist om skadestånd enligt denna lag får Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Handikappombudsmannen eller Statens skolverk som part föra talan för en elev som medger det. För barn och elever under 18 år som inte har ingått äktenskap skall vårdnadshavarna lämna medgivande.

Om en ombudsman eller Statens skolverk för talan enligt första stycket, får ombudsmannen eller verket i samma rättegång föra också annan talan som ombud för barnet eller eleven.

Det som föreskrivs i rättegångsbalken om part beträffande jävsförhållande, personlig inställelse, hörande under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen skall gälla även den för vilken en ombudsman eller Statens skolverk för talan enligt första stycket.

Preskription m.m.

21 § En talan i mål om skadestånd enligt 9, 10, 12 eller 14 § skall väckas inom två år efter det att den påtalade handlingen företogs eller en skyldighet senast skulle ha fullgjorts. I annat fall är rätten till talan förlorad.

22 § En talan som förs av Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Handikappombudsmannen eller Statens skolverk behandlas som om talan hade förts av barnet eller eleven själv.

Övergångsbestämmelser

2006:67

Denna lag träder i kraft den 1 april 2006 och tillämpas på skadefall som inträffar efter ikraftträdandet.

Lag (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att i fråga om arbete, anställningsvillkor och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Med etnisk tillhörighet avses att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, ras eller hudfärg. Lag (2003:308).

1 a § Den som utan att vara anställd söker eller fullgör yrkespraktik på en arbetsplats skall anses som arbetssökande respektive arbetstagare vid tillämpning av förbuden mot diskriminering och repressalier i 8-9 b §§, 10 § 3 och 12 § samt bestämmelserna i 13-16 och 18-20 §§.

Den hos vilken praktiken söks eller fullgörs skall anses som arbetsgivare. Lag (2003:308).

1 b § Den som utan att vara anställd utför arbete på en arbetsplats som inhyrd eller inlånad arbetskraft skall anses som arbetstagare vid tillämpning av bestämmelserna i 12 och 13 §§, 15 § fjärde stycket samt 18-20 §§.

Den hos vilken arbetet utförs skall anses som arbetsgivare. Lag (2005:477).

Samverkan

2 § Arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. De skall särskilt motverka alla former av diskriminering som avses i denna lag. Lag (2003:308).

3 § Har upphävts genom lag (2003:308).

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

4 § Arbetsgivaren skall inom ramen för sin verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Närmare föreskrifter om arbetsgivarens skyldigheter enligt första stycket finns i 5-7 §§. Lag (2003:308).

Arbetsförhållanden

5 § Arbetsgivaren skall genomföra sådana åtgärder som med hänsyn till arbetsgivarens resurser och omständigheterna i övrigt kan krävas för att arbetsförhållandena skall lämpa sig för alla arbetstagare oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lag (2003:308).

6 § Arbetsgivaren skall vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att någon arbetstagare utsätts för trakasserier eller repressalier enligt denna lag. Lag (2003:308).

Rekrytering

7 § Arbetsgivaren skall verka för att personer oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning ges möjlighet att söka ledig anställningar. Lag (2003:308).

Förbud mot diskriminering

Direkt diskriminering

8 § En arbetsgivare får inte missgynna en arbetssökande eller en arbetstagare genom att behandla honom eller henne sämre än arbetsgivaren behandlar, har behandlat eller skulle ha behandlat någon annan i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lag (2003:308).

Indirekt diskriminering

9 § En arbetsgivare får inte missgynna en arbetssökande eller en arbetstagare genom att tillämpa en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som i praktiken särskilt missgynnar personer med en viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Detta gäller dock inte om bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet kan motiveras av ett berättigat mål och medlen är lämpliga och nödvändiga för att uppnå målet. Lag (2003:308).

Trakasserier

9 a § En arbetsgivare får inte diskriminera en arbetssökande eller en arbetstagare genom att trakassera honom eller henne.

Med trakasserier avses i denna lag uppträdande i arbetslivet som kränker en arbetssökandes eller en arbetstagares värdighet och som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lag (2003:308).

Instruktioner att diskriminera

9 b § En arbetsgivare får inte lämna order eller instruktioner till en arbetstagare om diskriminering av en person enligt 8-9 a §§. Lag (2003:308).

När förbuden gäller

10 § Förbuden i 8-9 b §§ gäller när arbetsgivaren

1. beslutar i en anställningsfråga, tar ut en arbetssökande till anställningsintervju eller vidtar annan åtgärd under anställningsförfarandet,
2. beslutar om befordran eller tar ut arbetstagare till utbildning för befordran,
3. beslutar om eller vidtar annan åtgärd som rör yrkespraktik,
4. beslutar om eller vidtar annan åtgärd som rör annan utbildning eller yrkesvägledning,
5. tillämpar löne- eller andra anställningsvillkor,
6. leder och fördelar arbetet eller

7. säger upp, avskedar, permitterar eller vidtar annan ingripande åtgärd mot en arbetstagare.

Förbudet mot direkt diskriminering gäller inte vid beslut om anställning, befordran eller utbildning för befordran om viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning är nödvändig på grund av arbetets natur eller det sammanhang där det utförs. Lag (2003:308).

Uppgift om meriter

11 § En arbetssökande som inte har anställts eller en arbetstagare som inte har befordrats eller tagits ut till utbildning för befordran har rätt att på begäran få en skriftlig uppgift av arbetsgivaren om vilken utbildning, yrkeserfarenhet och andra meriter den har som fick arbetet eller utbildningsplatsen.

Förbud mot repressalier

12 § En arbetsgivare får inte utsätta en arbetstagare för repressalier på grund av att arbetstagaren har anmält arbetsgivaren för diskriminering, påtalat diskriminering eller medverkat i en utredning enligt denna lag.

Arbetsgivaren får inte heller utsätta en arbetstagare för repressalier på grund av att han eller hon anmält eller påtalat att arbetsgivaren inte följer någon av bestämmelserna om aktiva åtgärder i 4-7 §§. Lag (2005:477).

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

13 § En arbetsgivare som får kännedom om att en arbetstagare anser sig ha blivit utsatt för trakasserier som avses i 9 a § andra stycket av en annan arbetstagare skall utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier. Lag (2003:308).

Påföljder

Ogiltighet

14 § Ett avtal är ogiltigt i den utsträckning som det föreskriver eller medger sådan diskriminering som avses i 8-10 §§. Lag (2003:308).

15 § Om en arbetstagare diskrimineras genom en bestämmelse i ett avtal med arbetsgivaren på något sätt som är förbjudet enligt denna lag, skall bestämmelsen jämkas eller förklaras ogiltig om arbetstagaren begär det. Har bestämmelsen sådan betydelse för avtalet att det inte skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet förklaras ogiltigt.

Diskrimineras en arbetstagare på något sätt som är förbjudet enligt denna lag genom att arbetsgivaren säger upp ett avtal eller vidtar någon annan sådan rättshandling, skall rättshandlingen förklaras ogiltig om arbetstagaren begär det.

Första och andra styckena gäller inte när 14 § är tillämplig.

Om en arbetssökande eller arbetstagare diskrimineras genom en ordningsregel eller liknande intern bestämmelse på arbetsplatsen på något sätt som är förbjudet enligt denna lag, skall bestämmelsen jämkas eller förklaras sakna verkan om den arbetssökande eller arbetstagaren begär det. Lag (2005:477).

Skadestånd

16 § Om en arbetssökande eller en arbetstagare diskrimineras genom att arbetsgivaren bryter mot förbudet i 8, 9, 9 a eller 9 b § och 10 § 1-3, skall arbetsgivaren betala skadestånd till den diskriminerade för den kränkning som diskrimineringen innebär. Lag (2003:308).

17 § Om en arbetstagare diskrimineras genom att arbetsgivaren bryter mot förbudet i 8, 9, 9 a eller 9 b § och 10 § 4-7, skall arbetsgivaren betala skadestånd till arbetstagaren för den förlust som uppkommer och för den kränkning som diskrimineringen innebär. Lag (2003:308).

18 § Om en arbetstagare utsätts för repressalier som avses i 12 §, skall arbetsgivaren betala skadestånd till arbetstagaren för den förlust som uppkommer och för den kränkning som repressalierna innebär.

19 § Om en arbetsgivare inte fullgör sina skyldigheter enligt 13 §, skall arbetsgivaren betala skadestånd till arbetstagaren för den kränkning som underlåtenheten innebär.

20 § Om det är skäligt kan skadestånd enligt 16-19 §§ sättas ned eller helt falla bort.

Tillsyn

21 § För att se till att denna lag följs skall det finnas en ombudsman mot etnisk diskriminering och en nämnd mot diskriminering.

Ombudsmannen och nämnden utses av regeringen.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering

22 § Ombudsmannen mot etnisk diskriminering skall i första hand försöka få arbetsgivare att frivilligt följa föreskrifterna i denna lag.

Ombudsmannen skall också i övrigt medverka i strävandena att främja etnisk mångfald i arbetslivet.

Nämnden mot diskriminering

23 § Nämnden mot diskriminering har till uppgift att besluta om vitesföreläggande enligt 26 § och pröva överklaganden enligt 33 §.

Uppgiftsskyldighet

24 § En arbetsgivare är skyldig att på uppmaning av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering lämna de uppgifter om förhållandena i arbetsgivarens verksamhet som kan vara av betydelse för ombudsmannens tillsyn enligt 21 §. En arbetsgivare är vidare skyldig att lämna uppgifter när ombudsmannen biträder en begäran av en enskild arbetssökande eller arbetstagarare enligt 11 §. Finns särskilda skäl är arbetsgivaren inte skyldig att lämna ut uppgifter. Lag (2003:308).

Föreläggande av vite

25 § Om arbetsgivaren inte rättar sig efter en uppmaning enligt 24 §, får ombudsmannen vid vite förelägga arbetsgivaren att fullgöra sin skyldighet.

26 § En arbetsgivare som inte följer någon av föreskrifterna i 5-7 §§, kan vid vite föreläggas att fullgöra sina skyldigheter. Ett sådant föreläggande meddelas av Nämnden mot diskriminering på framställning av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering eller, om ombudsmannen förklarat sig inte vilja göra en framställning, av en central arbetstagarorganisation i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal. Föreläggandet kan riktas även mot staten som arbetsgivare.

I framställningen skall det anges vilka åtgärder som bör åläggas arbetsgivaren, vilka skäl som åberopas till stöd för framställningen och vilken utredning som har gjorts. Lag (2000:762).

Handläggningen

27 § Arbetsgivaren skall, vid påföljd att ärendet ändå kan komma att avgöras, föreläggas att inom en viss tid yttra sig över en framställning enligt 26 § och lämna de uppgifter om förhållandena i sin verksamhet som nämnden behöver för sin prövning.

När en arbetstagarorganisation gjort framställningen skall Ombudsmannen mot etnisk diskriminering beredas tillfälle att yttra sig. Lag (2000:762).

28 § Nämnden mot diskriminering skall se till att ärendena blir så utredda som deras beskaffenhet kräver.

När det behövs skall nämnden låta komplettera utredningen. Överflödigt utredning får avvisas.

Muntlig förhandling

29 § Ärenden om vitesföreläggande enligt 26 § avgörs efter muntlig förhandling, utom när nämnden anser att någon sådan förhandling inte behövs.

30 § Till en förhandling enligt 29 § skall den som gjort framställningen hos Nämnden mot diskriminering samt arbetsgivaren kallas.

Nämnden får vid vite förelägga arbetsgivaren eller arbetsgivarens ställföreträdare att inställa sig personligen.

Om det behövs för utredningen, får nämnden också kalla andra till förhandlingen. Lag (2000:762).

Ärendenas avgörande

31 § Ett ärende om vitesföreläggande enligt 26 § får avgöras, även om arbetsgivaren inte yttrar sig i ärendet eller inte medverkar till utredningen eller om arbetsgivaren uteblir från en muntlig förhandling.

Om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering eller den arbetstagarorganisation som gjort framställningen om vitesföreläggande uteblir från en förhandling, förfaller framställningen om vitesföreläggande. Lag (2000:762).

32 § Nämnden mot diskriminering får vid avgörandet av ett ärende om vitesföreläggande enligt 26 § ålägga arbetsgivaren att vidta andra åtgärder än sådana som begärts i framställningen, om dessa åtgärder inte är uppenbart mera betungande för arbetsgivaren.

I beslutet skall nämnden ange hur och inom vilken tid arbetsgivarens åtgärder skall påbörjas eller genomföras.

Nämndens beslut skall vara skriftligt och delges arbetsgivaren. Lag (2000:762).

Överklagande m.m.

33 § Ombudsmannens beslut om vitesföreläggande enligt 25 § får överklagas hos Nämnden mot diskriminering.

I sådana överklagningsärenden tillämpas 28-30 §§.

34 § Ett beslut enligt denna lag av Nämnden mot diskriminering får inte överklagas.

35 § Talan om utdömmande av vite som har förelagts enligt denna lag förs vid tingsrätt av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

I mål om utdömmande av vite som förelagts enligt 26 § får tingsrätten bedöma även vitets lämplighet. Lag (2000:762).

Rättegången

Tillämpliga regler

36 § Mål om tillämpningen av 8-10 och 12-20 §§ skall handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Därvid anses som arbetstagare också arbetssökande och den som söker eller fullgör yrkespraktik eller utför arbete på en arbetsplats som inhyrd eller inlånad arbetskraft. Den hos vilken praktik söks eller fullgörs eller arbete söks eller utförs anses som arbetsgivare.

Andra stycket gäller också när reglerna om tvisteförhandling i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet tillämpas i en tvist enligt 8-10 och 12-20 §§. Lag (2003:308).

Bevisbörda

36 a § Om den som anser sig ha blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier, är det arbetsgivaren som skall visa att diskriminering eller repressalier inte förekommit. Lag (2003:308).

Rätt att föra talan

37 § I en tvist enligt 36 § får Ombudsmannen mot etnisk diskriminering föra talan för en enskild arbetstagare eller arbetssökande, om den enskilde går med på det och om ombudsmannen finner att en dom i tvisten är betydelsefull för rättstillämpningen eller det annars finns särskilda skäl för det. Om ombudsmannen finner det lämpligt får ombudsmannen i samma rättegång även föra annan talan som ombud för den enskilde.

Ombudsmannens beslut i frågor enligt första stycket får inte överklagas.

Ombudsmannens talan enligt första stycket förs vid Arbetsdomstolen.

38 § När en arbetstagarorganisation har rätt att föra talan för den enskilde enligt 4 kap. 5 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, får ombudsmannen föra talan bara om organisationen inte gör det.

Vad som i den lagen föreskrivs om den enskildes ställning i rättegången skall tillämpas också när ombudsmannen för talan.

39 § Talan om skadestånd enligt 16 § med anledning av ett beslut om anställning som har meddelats av en arbetsgivare med offentlig ställning får inte prövas innan anställningsbeslutet har vunnit laga kraft.

Preskription m.m.

40 § Om någon för talan med anledning av uppsägning eller avskedande skall 34 § andra och tredje styckena, 35 § andra och tredje §§ samt 43 § första stycket andra meningen och andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd tillämpas.

41 § I fråga om någon annan talan än som avses i 40 § skall 64-66 och 68 §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet tillämpas med den skillnaden att den tidsfrist som anges i 66 § första stycket första meningen skall vara två månader.

42 § I fråga om en skadeståndstalan med anledning av ett beslut om anställning som har meddelats av en arbetsgivare med offentlig ställning, räknas tidsfristerna enligt 41 § från den dag då anställningsbeslutet vann laga kraft.

43 § En talan som förs av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering behandlas som om talan hade förts av arbetstägaren eller den arbetssökande själv.

Lag (1999:131) om Ombudsmannen mot etnisk diskriminering

1 § Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lag (2003:313).

2 § Regeringen utser en ombudsman som skall verka för att diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning inte förekommer i arbetslivet eller på andra områden av samhällslivet. Lag (2003:313).

3 § Ombudsmannen skall genom råd och på annat sätt medverka till att den som utsatts för diskriminering kan ta till vara sina rättigheter.

Ombudsmannen skall vidare genom överläggningar med myndigheter, företag och organisationer samt genom opinionsbildning, information och på annat liknande sätt ta initiativ till åtgärder mot diskriminering. Lag (2003:313).

4 § Ombudsmannen skall särskilt motverka att arbetssökande utsätts för diskriminering. Ombudsmannen skall också i kontakt med arbetsgivare och berörda arbetstagarorganisationer främja ett gott förhållande mellan olika etniska grupper i arbetslivet. Lag (2003:313).

5 § Ombudsmannen skall utöva tillsyn över efterlevnaden av lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan, lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering och lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i enlighet med bestämmelserna i lagarna. Lag (2006:71).

Förordning (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt

/Träder i kraft I:2006-07-01/

1 § I 1 kap. 17 § och 6 kap. 9 § lagen (1992:1528) om offentlig upphandling finns bestämmelser om vilka krav som får ställas på en leverantör vid offentlig upphandling. Enligt 1 kap. 17 § första stycket 3 och 4 och 6 kap. 9 § första

stycket 3 och 4 kan en leverantör uteslutas från deltagande i upphandling om han är dömd för brott avseende yrkesutövningen enligt lagakraftvunnen dom eller har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen och den upphandlande enheten kan visa detta.

I 1 kap. 18 b § och 6 kap. 10 a § lagen om offentlig upphandling finns bestämmelser om särskilda kontraktsvillkor.

2 § I denna förordning finns bestämmelser om vissa särskilda kontraktsvillkor enligt 1 kap. 18 b § och 6 kap. 10 a § lagen (1992:1528) om offentlig upphandling.

Syftet med förordningen är att öka medvetenheten om och efterlevnaden av lagarna mot diskriminering, såsom jämställdhetslagen (1991:433), lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, lagen (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder, lagen (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning, lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering och lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan.

3 § Förordningen gäller för de statliga myndigheter som anges i bilagan till förordningen.

4 § I kontrakt som tilldelas en leverantör av en tjänst eller byggtreprenad i Sverige enligt lagen (1992:1528) om offentlig upphandling skall myndigheten ställa upp villkor som skall ha till ändamål att motverka diskriminering hos leverantören, omkontraktet

1. har en löptid på åtta månader eller längre och

2. har ett beräknat värde på minst 750 000 kr.

Första stycket gäller inte kontrakt vid upphandling av tjänster eller byggtreprenader som avses i 1 kap. 3 § andra stycket lagen om offentlig upphandling.

En upphandling får inte delas upp i syfte att löptid eller beräknat värde skall underskridas.

5 § Villkor som anges i 4 § skall utformas på ett sätt som gör det möjligt för myndigheten att kontrollera att de uppfylls. De skall, om det är lämpligt, omfatta underleverantörer.

Myndigheten skall förena villkoren med någon sanktion.

6 § En myndighet skall under avtalstiden kontrollera att leverantören uppfyller villkor enligt 4 §. Uppföljning skall göras minst en gång per år eller, vid kortare avtal än ett år, minst en gång under avtalstiden.

Bilaga

Arbetsmarknadsstyrelsen
Banverket
Domstolsverket
Ekonomistyrningsverket
Fortifikationsverket
Försvarets materielverk
Försvarmakten
Försäkringskassan
Göteborgs universitet
Karolinska institutet
Kriminalvården
Kungl. Tekniska Högskolan
Lantmäteriverket
Luftfartsverket
Lunds universitet
Migrationsverket
Naturvårdsverket
Regeringskansliet
Riksgäldskontoret
Rikspolisstyrelsen
Sjöfartsverket
Skatteverket
Statens fastighetsverk
Statskontoret
Sveriges lantbruksuniversitet
Umeå universitet
Uppsala universitet
Verket för förvaltningsutveckling
Verket för högskoleservice
Vägverket

Förordning (2002:989) om statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering

Allmän bestämmelse

1 § Statligt stöd enligt denna förordning får lämnas till organisationer och stiftelser för verksamhet som syftar till att förebygga och motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion, funktionshinder och sexuell läggning.

Stöd lämnas i mån av tillgång på medel. Vid fördelning av stöd bör en geografisk spridning över hela landet eftersträvas.

Förutsättningar för stöd

2 § Stödet får lämnas till en organisation eller stiftelse för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering enligt 1 § genom

1. avgiftsfri rådgivning och information till en enskild om hur han eller hon kan ta till vara på sina rättigheter, och
2. opinionsbildning, kurs- och seminarieverksamhet samt allmän information och rådgivning.

3 § Stödet får lämnas till en organisation eller stiftelse om

1. verksamheten bedrivs utan vinstsyfte,
2. verksamheten bedrivs med tydliga mål och metoder,
3. verksamheten har en långsiktig inriktning, och
4. det finns personer i verksamheten som har kunskaper om diskriminering och om de bestämmelser som gäller inom området.

Beslutande myndighet

4 § Integrationsverket fattar beslut om stöd enligt denna förordning efter ansökan.

Stödet beviljas för ett år i sänder.

Utbetalning

5 § Stödet betalas ut förskottsvis två gånger per år.

Integrationsverket får besluta att ett beviljat stöd inte skall betalas ut om det kan antas att stödet har beviljats på grund av felaktiga uppgifter.

Uppföljning och utvärdering

6 § En organisation eller stiftelse som har fått stöd enligt denna förordning skall för uppföljning och utvärdering av verksamheten till Integrationsverket lämna de redovisningshandlingar, verksamhetsberättelser och andra uppgifter som verket bestämmer.

Återkrav

7 § Integrationsverket får besluta att kräva tillbaka stöd om

1. det har lämnats på grund av felaktiga uppgifter,
2. det inte har använts för det ändamål det beviljats för, eller

3. organisationen eller stiftelsen inte lämnar sådana uppgifter som avses i 6 §.

Överklagande

8 § Integrationsverkets beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Bemyndigande

9 § Integrationsverket får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställighet av denna förordning.

Förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter

Tillämpningsområde

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag till Sametinget och organisationer som företräder nationella minoriteter.

Bestämmelserna i 4-14 §§ gäller inte i fråga om Sametinget och organisationer som företräder den nationella minoriteten sameer.

Syftet med statsbidraget

2 § Syftet med statsbidraget är att stödja och underlätta verksamheten för Sametinget och de organisationer som företräder nationella minoriteter.

Bidragsformer

3 § Statsbidrag enligt denna förordning lämnas under de förutsättningar som anges i 7 och 8 §§ med en lika stor fast del per nationell minoritet och en rörlig del som grundas på antalet lokalföreningar eller avdelningar. Det gäller dock inte den nationella minoriteten sameer för vilken regeringen i stället årligen beslutar om statsbidrag till Sametinget i mån av tillgång på medel med ett belopp som motsvarar hälften av en sådan fast del som avses i första meningen.

Definitioner

4 § Med en minoritetsorganisation avses i denna förordning en riksorganisation eller en organisation av riksintresse som

1. företräder någon av de nationella minoriteterna och där medlemmarna i organisationen eller dess lokalföreningar eller avdelningar till övervägande delen utgörs av personer som tillhör den nationella minoriteten, och

2. bedriver verksamhet som syftar till att stärka inflytandet för den nationella minoriteten, att främja den egna nationella minoritetsgruppens identitet, kultur

och språk, att motverka diskriminering eller att sprida kunskap om den egna gruppen.

5 § Med en riksorganisation avses i denna förordning en organisation som har minst fem lokalföreningar eller avdelningar på olika orter i Sverige.

6 § Med en lokalförening eller en avdelning inom en minoritetsorganisation avses i denna förordning en sådan förening eller avdelning

1. som är införd i minoritetsorganisationens register över lokalföreningar eller avdelningar,
2. i vilken medlemmarna och organ utsedda av medlemmarna beslutar om lokalföreningens eller avdelningens verksamhet och ekonomi, och
3. som bedriver verksamhet.

Förutsättningar för bidrag

7 § Bidrag lämnas för ett år i sänder i mån av tillgång på medel. Ett bidragsår avser det statliga budgetåret.

8 § Statsbidrag får i mån av behov lämnas till en minoritetsorganisation som ansöker om bidrag och som

1. har stadgar och styrelse eller motsvarande organ,
2. är en öppen sammanslutning i vilken medlemskapet är frivilligt,
3. är demokratiskt uppbyggd,
4. bedriver verksamhet i Sverige sedan minst två år, och
5. strävar efter att kvinnor och män skall ha en jämn fördelning av makt och inflytande i organisationen.

För den rörliga delen av statsbidraget krävs dessutom att minoritetsorganisationen har minst två lokalföreningar eller avdelningar.

Vid bedömningen av minoritetsorganisationens behov av statsbidrag skall hänsyn tas till om organisationen får annat statsbidrag för sin verksamhet.

Ansökan om bidrag

9 § Ansökningar om bidrag enligt denna förordning prövas av regeringen.

Ett beslut om bidrag får förenas med villkor.

10 § En ansökan om statsbidrag skall göras skriftligen på blankett som Regeringskansliet tillhandahåller. Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av behörig företrädare för organisationen och ha kommit in till Regeringskansliet senast den 1 oktober året före bidragsåret.

Tillsammans med ansökan skall organisationen lämna sina stadgar och en verksamhetsberättelse för det senaste verksamhetsåret samt uppgifter om sammansättningen i styrelsen eller motsvarande organ.

Organisationen är skyldig att lämna Regeringskansliet också andra handlingar och uppgifter som krävs för prövning av ansökan.

11 § Om den som ansöker om bidrag enligt denna förordning inte lämnar de handlingar och uppgifter som följer av 10 §, skall sökanden ges möjlighet att komplettera ansökan inom en viss tid. Om sökanden inte följer en uppmaning att komplettera ansökan, får denna prövas i befintligt skick.

Redovisning

12 § En organisation som har beviljats bidrag enligt denna förordning är skyldig att lämna de redovisningshandlingar, verksamhetsberättelser och andra uppgifter som Regeringskansliet bestämmer. En ekonomisk redovisning skall vara bestyrkt av revisor och, om det bidrag som har beviljats uppgår till 250 000 kronor eller mer, av auktoriserad eller godkänd revisor.

Återbetalning

13 § Regeringen får besluta att ett bidrag helt eller delvis skall betalas tillbaka

1. om bidraget har lämnats på felaktiga grunder,
2. om organisationen inte lämnar sådana handlingar och uppgifter som avses i 12 §, eller
3. om villkor i beslutet inte har följts.

Överklagande

14 § Beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Övergångsbestämmelser

2005:765

1. Denna förordning träder i kraft den 15 december 2005 och tillämpas första gången i fråga om statsbidrag för bidragsåret 2006.
2. För ansökningar om statsbidrag för bidragsåret 2006 gäller som sista ansökningsdag den 16 januari 2006.

Högskolelag (1992:1434)

1 kap. Inledande bestämmelser

5 § Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.

I högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas och främjas.

Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden.

Högskolorna skall också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan. Lag (2005:1208).

Förordning (1991:978) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel

1 § Statsbidrag enligt denna förordning lämnas för produktion av läromedel i ämnen där det är brist på lämpliga läromedel.

Statsbidrag lämnas endast för produktion av

1. läromedel som är avsedda att användas vid
 - modersmålsträning i förskolan för barn med annat modersmål än svenska,
 - undervisning som står under tillsyn av Statens skolverk (Skolverket),

2. tolkordlistor. Förordning (1997:604).

2 § Frågor om statsbidrag prövas av Myndigheten för skolutveckling, om inte något annat följer av 3 §.

Ansökan om statsbidrag görs hos Myndigheten för skolutveckling. Förordning (2002:1162).

3 § Frågor om statsbidrag till produktion av läromedel för elever med funktionshinder prövas av Specialpedagogiska institutet.

Ansökan om statsbidrag görs hos institutet. Förordning (2001:289).

4 § Statsbidrag får lämnas i form av

1. bidrag till hela produktionskostnaden eller en del av denna,

2. bidrag med återbetalningsskyldighet av hela eller en del av bidraget,

3. garanti om stöd vid förlust. Förordning (1993:454).

5 § Beslut i ärenden om statsbidrag får inte överklagas. Förordning (1993:454).

6 § Myndigheten för skolutveckling och Specialpedagogiska institutet får vart och ett på sitt område meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning. Förordning (2002:1162).

Sammanställning över synpunkter från de nationella minoriteternas organisationer

Under 2005 genomförde Sverige en kartläggning av situationen för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Som tidigare nämnts i rapporten utgör denna kartläggning en del av *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. De synpunkter från nationella minoriteternas organisationer som redovisas nedan är ett utdrag ur handlingsplanen.

Regeringen för en kontinuerlig dialog med representanter för de nationella minoriteternas organisationer. Inom ramen för detta samråd har respektive minoritetsgrupp lyft fram olika prioriterade områden där det enligt dem krävs ytterligare åtgärder. De fem minoritetsgrupperna har samtliga uppgett att bristerna är stora när det gäller de nationella minoriteternas rättigheter i fråga om utbildning. Många kommuner känner inte till vilka skyldigheter de har att tillhandahålla modersmålsundervisning i minoritetsspråken. Det finns även en stor brist på utbildade lärare i minoritetsspråken och utbudet av läromedel är mycket begränsat.

Den sverigefinska gruppen har framfört kritik mot att det finns ett krav på att minst fem elever i en kommun skall begära modersmålsundervisning i finska för att kommunen skall vara skyldig att ordna undervisningen. För samiska, meänkieli och romani chib räcker det med att en elev vill ha modersmålsundervisning för att kommunens skyldighet att anordna detta skall inträda. Representanter för den sverigefinska gruppen har även tagit upp frågan om modersmål i förskolan och menar att utvecklingen inom förskolan är alarmerande när det gäller barnens språkutveckling. Enligt representanterna finns det varken lagstadgad rätt eller öronmärkta medel till modersmålsstöd i förskolan. Som resultat av detta har ett stort antal kommunala finskspråkiga förskolegrupper stängts. I samband med kartläggningen inför en ny handlingsplan om mänskliga rättigheter har representanter för den sverigefinska gruppen yrkat att den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna kompletteras med en ny rättighetslagstiftning beträffande undervisning i och på finska i förskola och skola samt att den sverigefinska minoritetens och de andra nationella minoriteternas rätt till eget modersmål och egen kultur i högre grad lyfts fram i den nya handlingsplanen.

Romska representanter har pekat på att det är ett stort problem att de flesta romer har en mycket låg utbildningsnivå. Många går inte ut grundskolan med fullständiga betyg, få genomför en hel gymnasieutbildning och det är mycket få romer som genomgår en akademisk utbildning. I dag finns många vuxna romer som helt saknar grundskoleutbildning. Den låga utbildningsnivån leder i sin tur till att romer har svårt att konkurrera på arbetsmarknaden.

Representanter för de nationella minoriteterna har pekat på att skolornas utbildning om de nationella minoriteterna, deras språk, historia och kultur är bristfällig och många gånger helt obefintlig trots att skolans läroplaner föreskriver att sådan undervisning skall ske. Minoritetsföreträdarna uppger även att det saknas läromedel för att undervisa om nationella minoriteter.

Situationen för de nationella minoritetsspråken är något som samtliga grupper lyfter upp som ett problem. Flera av de nationella minoritetsspråken har varit språk som i huvudsak endast har talats i hemmen och inte i kontakt med samhället i övrigt. Under vissa tider var det inte ens tillåtet att tala annat än svenska i skolan. Detta innebär att de nationella minoritetsspråken i olika grad i dag är hotade. Samtliga fem nationella minoritetsgrupper vill ha ett starkare stöd för de nationella minoritetsspråken för att kunna bevara och utveckla dem. Det kan handla om allt från att utveckla ordböcker till att ta fram handlingsplaner för de olika språken. Många har framfört att det finns ett behov av något slags språkvårdande organ för minoritetsspråken.

Information inom statlig och kommunal verksamhet, men även till samhället i stort, om de nationella minoriteterna efterlyses av samtliga minoritetsgrupper. Kunskaperna i kommuner och hos de statliga myndigheterna om att det finns rättigheter avseende de nationella minoriteterna och minoritetsspråken framstår fortfarande som mycket låg. Många företrädare för de nationella minoriteterna upplever att det finns en okunskap om att det finns en minoritetspolitik och vilka de nationella minoriteterna är. Det finns således enligt dem en brist i genomförandet av minoritetspolitiken på den lokala och regionala nivån, vilket

medför att det kan vara svårt för enskilda att få sina rättigheter tillgodosedda i praktiken när de t.ex. försöker få modersmålsundervisning för sitt barn i skolan. Ett annat problem är att många som tillhör någon av de nationella minoritetsgrupperna inte heller vet vilka rättigheter de har och av den anledningen inte kan ta tillvara sina rättigheter. Här efterfrågas informationsatsningar riktade till de nationella minoriteterna om vilka rättigheter de har.

De nationella minoriteternas riksorganisationer kan sedan minoritetspolitiken infördes årligen ansöka om bidrag för sin verksamhet. Samtliga organisationer har dock framfört att detta bidrag inte räcker för att bedriva den verksamhet man önskar.

Flera av de nationella minoritetsgrupperna har krävt äldreomsorg på minoritetsspråket. Representanter för de nationella minoriteterna har också betonat vikten av att inom äldrevården få respekt för sin bakgrund och kultur.

Krav på ökat inflytande när det gäller frågor som berör de nationella minoriteterna på alla nivåer har framförts av samtliga minoritetsgrupper.

Representanter för den sverigefinska minoriteten har även föreslagit att språkregistrering bör införas för att få statistisk information om hur stor gruppen sverigefinnar är så att samhällets insatser kan stå i relation till detta. Samtidigt har andra nationella minoriteter tagit kraftigt avstånd från detta krav bland annat eftersom de har erfarenhet av förtryck på grund av sin etniska tillhörighet.

Den sverigefinska gruppen har uppmärksammat att sverigefinnar generellt har sämre hälsa än många andra grupper i Sverige. Frågan om sverigefinnars hälsa bör enligt dem behandlas i den generella satsningen på folkhälsa.

Representanter för den judiska gruppen har vid olika tillfällen redogjort för att de frågor som är mest prioriterade för gruppen är utbildning i jiddisch, att koscherslakt blir tillåtet, judisk äldreomsorg och barnomsorg samt åtgärder för att motverka antisemitism.

När det gäller mediafrågor ses avsaknaden av dagstidning på meänkieli som en stor brist för tornedalingarna. De har framfört krav på att Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio bör utöka sändningarna på meänkieli. De har vidare fört fram att det fortfarande finns en okunskap inom public service om att meänkieli är ett eget språk och således inte bör definieras som finska. Även den romska gruppen önskar ett ökat utrymme i olika typer av medier, såsom radio, TV och press.